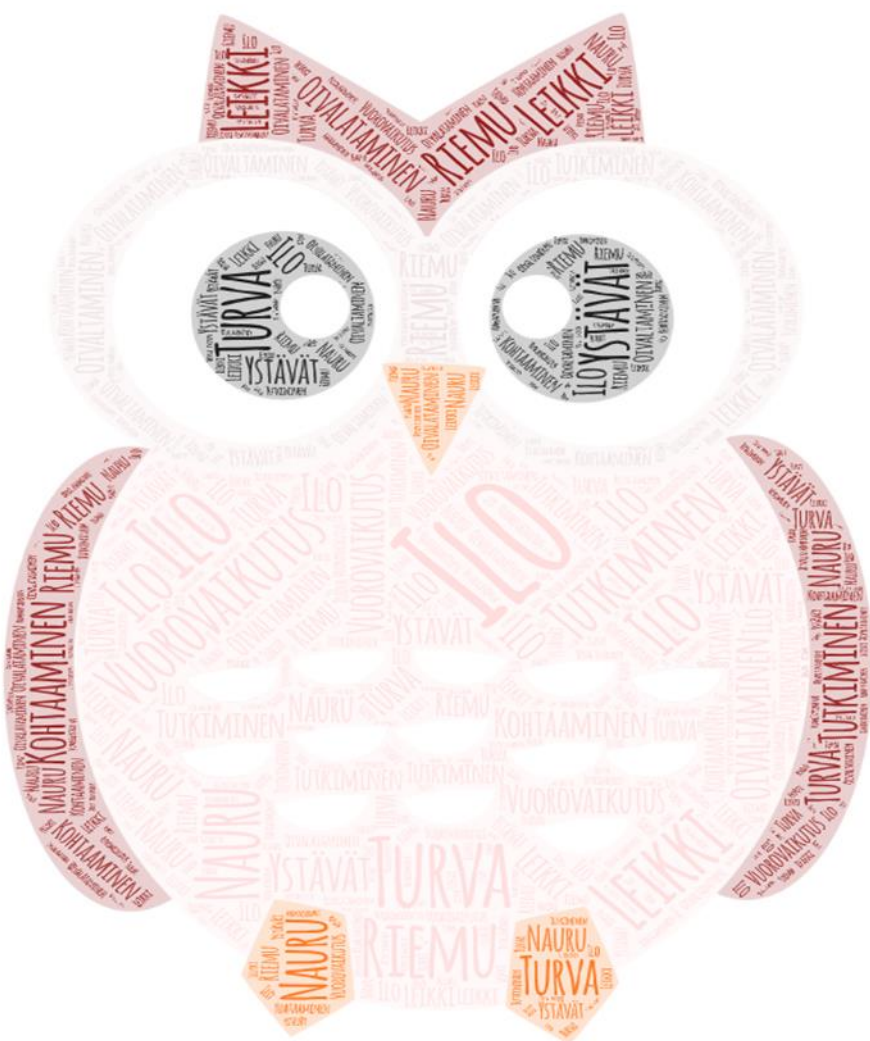

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma

*"Se, minkä tuntee, jää mieleen.
Se, mikä vain suoritetaan, unohtuu.
Vaikka jokin asia on aikuisen mielestä miten onnistunutta
tahansa, mutta lapsi ei pääse fiilikseen,
ei hän siitä mitään muista tai opi.
Mieti ja katso, miltä se lapsi näyttää. Mitä hän tuntee?
Onko hän mukana?
Mikä sen lapsen saa innostumaan, sitoutumaan ja
uppoutumaan flowhun?
Miten mä pystyn aikuisena
tukemaan lapsen elämässä kokemuksia ja
merkityksellisiä hetkiä, joista jää tunnejälkiä –
ja joista syntyy sen myötä oppimiskokemuksia?"*

-Kasvattajan kommentti

*Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaa 2020 on ollut laatimassa
varhaiskasvatuksen erityisopettaja Minna Hokkanen,
varhaiskasvatuksenopettajat Marianne Kattelus ja Taina Kortemaa
sekä varhaiskasvatuksen palveluesimies Sari Sahlman.*

Sisällysluettelo

1.	Syvenny Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaan.....	2
2.	Esiopetuksen toimintakulttuuri rakentuu	3
3.	Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen	4
4.	Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat	5
5.	Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus	6
6.	Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	7
7.	Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	8
8.	Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	10
9.	Arvoperusta	12
10.	Oppimiskäsitys.....	14
11.	Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.....	15
11.1.	Ajattelu ja oppiminen.....	16
11.2.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	16
11.3.	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.....	17
11.4.	Monilukutaito	17
11.5.	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	18
11.6.	Osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen.....	21
12.	Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	22
12.1.	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.....	22
12.1.1.	Kaikille yhteinen esiopetus	22
12.1.2.	Oppimisen ja oivalluksen ilo	23
12.1.3.	Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana.....	23
12.1.4.	Hyvinvointi ja turvallinen arki.....	23
12.2.	Oppimisympäristöt esiopetuksessa	24
13.	Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	25
14.	Monipuoliset työtavat	27
15.	Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	29
16.	Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	30
16.1.	Ilmaisun monet muodot	31
16.1.1.	Musiikki.....	32
16.1.2.	Kädentaidot, kuvallinen ajattelu ja ilmaisu	33
16.1.3.	Suullinen ja kehollinen ilmaisu	34

16.2. Kielen rikas maailma	34
16.3. Minä ja meidän yhteisömme	36
16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni	38
16.5. Kasvan ja kehityn	39
17. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	41
18. Miksi ja ketä varten pedagogista dokumentointia?	42
19. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	46
19.1. Yleinen tuki	47
19.2. Tehostettu tuki	47
19.3. Erityinen tuki	48
19.4. Lapset puheeksi	52

1. Syvenny Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaan...

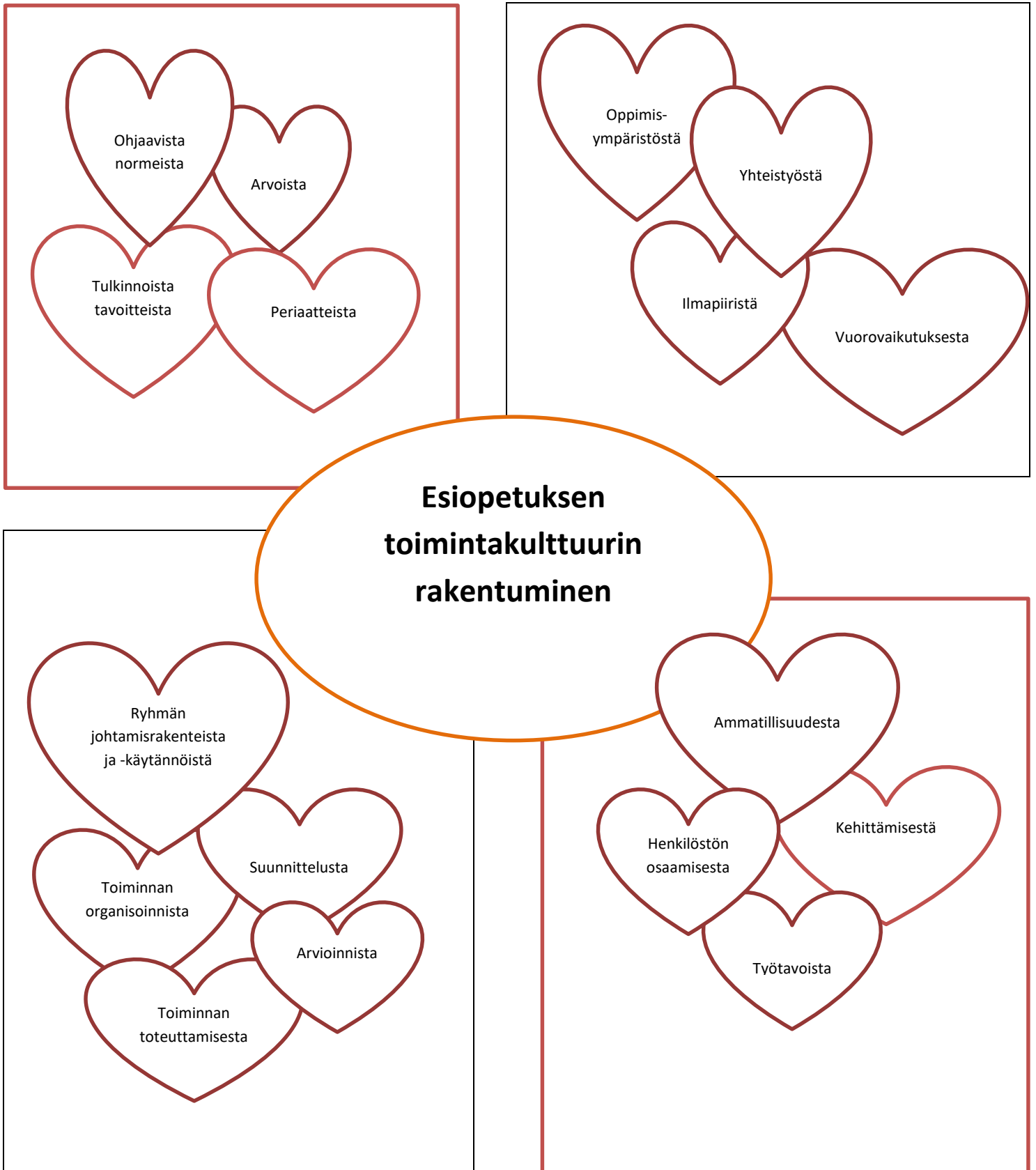
Hattulan kunta "elämää varten" tarjoaa hattulalaisille lapsille ja perheille hyvinvointia sekä palveluja monipuolisesti ja laadukkaasti. Hattulassa esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja kuuluu sivistystoimen alaisuuteen. Esiopetusta järjestetään niin päiväkodeissa kuin kouluissakin ja perusopetuksen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Esiopetuksen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista jokaisessa esiopetusryhmässä. Esiopetus on kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan.

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta (2014) ja se on velvoittava. Suunnitelmaa arvioidaan erilaisin menetelmin sekä henkilöstön, huoltajien ja lasten toimesta. Päivitetty esiopetussuunnitelma (2020) laadittiin jatkumoksi varhaiskasvatuksesta tehdyille suunnitelmalle.

Esiopetussuunnitelman on tarkoitus olla helppolukuinen ja käytännönläheinen, josta käy ilmi esiopetusryhmissä toteutettava pedagogiikka niin huoltajille kuin työntekijöillekin.

Esiopetussuunnitelmassa tehdään näkyväksi mm. tekstien ja kuvien avulla esiopetusryhmien tavan toteuttaa toiminnassaan laadukasta pedagogiikkaa ja monipuolisia työtapoja, lasten mielenkiinnon kohteita, iloa sekä oppimiskokemuksia. Esiopetuksessa oppiminen on toiminnallista ja tapahtuu leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden ja itseään ilmaisten.

2. Esiopetuksen toimintakulttuuri rakentuu

3. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Hattulan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma on kuntakohtainen ja laadittu siten että, se määrittelee, ohjaa, tukee ja velvoittaa esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Hattulan kunnalla opetuksen järjestäjänä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa on päätetty esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta.

Hattulan kunnan esiopetusta ohjaavat ja täydentävät valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman lisäksi Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä sivistyksen osallisuussuunnitelma. Ohjaavina asiakirjoina toimivat myös Hattulan varhaiskasvatuksen TVT-suunnitelma 2020 sekä kestävän kehityksen suunnitelma.

Kukin esiopetusryhmä kirjaa viikoittaisissa tiimipalaverissaan Daisyn sähköiseen ryhmäkohtaiseen kehkeytyvään suunnitelmaan oman ryhmänsä viikoittaista toimintaa, arviointia kuinka esiopetus toteutuu ja miten toimintaa kehitetään eteenpäin. Lapset ja huoltajat arvioivat esiopetuksen toteutumista omasta näkökulmastaan lapsen esiopetuskeskusteluissa (LEOPS).

Esiopetuksen toimintakulttuurin arviointi- ja kehittämisprosessi

4. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Hattulan esiopetusryhmät muodostetaan vuosittain sivistyslautakunnan hyväksymän esiopetuksen oppilaaksi oton periaatteiden mukaisesti. (Liite 1) Hattulassa esiopetusta annetaan niin luontoryhmissä, päiväkodeissa kuin koulun yhteydessä olevissa esiopetusryhmissä.

Esiopetusryhmän minimikoko on seitsemän esioppilasta ja esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia. Toimintapäivät määritellään vuosittain kunnan linjausta noudattaen. Esiopetukseen osallistuminen on velvoittavaa. Ryhmäkohtaisissa esiopetussuunnitelmissa huomioidaan kunkin yksikön oppimisympäristön mukaiset mahdollisuudet luoda toiminnalle erilaisia painotuksia.

5. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

Hattulan esiopetuksesta tiedotetaan sähköisen asiointin Daisyn kautta sekä kunnan www-sivuilla, josta löytyy myös esiopetuksen opetussuunnitelma. Esioppilailla on käytössä myös WILMA, josta huoltajat näkevät esioppilaan oppimissuunnitelmat ja mahdolliset muut tehdyt suunnitelmat. Tavoitteena on avoin ja monipuolinen viestintä.

Ennen esiopetuksen toimintakauden alkua esiopetusryhmissä järjestetään tutustumispäivä lapsille ja huoltajille toukokuussa. Toimintakauden alussa pidettävässä vanhempainillassa käsitellään Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaa, avataan sen sisältöä huoltajille sekä kirjataan huoltajien ajatuksia ja toiveita esiopetuksen toteutumisessa. Huoltajilla on toimintakauden aikana mahdollisuus tutustua esiopetuksen toimintaan vieraillemalla ryhmissä.

6. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

7. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esioppilaan opetuksen järjestämipaikan määräytymistä koskevat perusopetuslain säännökset

Kunta on velvollinen järjestämään alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille **perusopetusta** sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna **esiovetusta** (perusopetuslaki 4 §). Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiovetusta pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen on osallistuttava esiovetukseen oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Lisäksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiovetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Sellaisella lapsella, joka aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin, on oikeus saada esiovetusta myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Koulukuljetuksista päätetään perusopetuslain (32 §) sivistyslautakunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Silloin kun vanhemmat valitsevat esiovetusikäiselle lapselle vain lainmukaisen maksuttoman esiovetuksen ilman täydentävää varhaiskasvatusta, lapsella on perusopetuslain mukaan oikeus maksuttomaan kuljetukseen tai kuljetusavustukseen.

Hattulan kunnassa perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetus toteutetaan yhteistyössä kodin kanssa ja opetukseen osallistuvilla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Esiopetuksessa noudatetaan Hattulan kunnan esiovetussuunnitelmaa, joka perustuu valtakunnallisiin esiovetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014). Lapsella on lain mukaan oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsella on oikeus saada esiovetuksessa maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.

Esiopetuksen järjestäminen pyritään keskittämään koulun läheisyydessä toimiviin esiovetusyksiköihin. Ruotsinkielinen esiovetus toteutetaan ostopalveluna ja tarpeen mukaan ostopalvelua voidaan käyttää muissakin tapauksissa. Opetus noudattaa pääosin koulujen työ- ja loma-aikoja.

Esiopetusryhmien koko vaihtelee lukuvuosittain lapsimäärästä riippuen. Kunnallisissa päiväkodeissa ja kouluilla toimivissa esiovetusryhmissä ryhmäkoon tulee olla vähintään 7 lasta tai sen tulee muodostaa alueellisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevä kokonaisuus.

Esiopettajalla on pedagoginen vastuu esiovetusryhmän toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista, joka toteutetaan yhdessä kasvattajatiimin kanssa. Varhaiskasvatuksen palveluesimiehet vastaavat esiovetuksen kokonaisuudesta.

Kotiovetus

Jos esiovetus toteutetaan kotiovetuksena, huoltaja vastaa lapsen opintojen järjestelyistä, kuten oppimateriaalien hankkimisesta ja varsinaisesta opiskelusta. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta kotiovetuksessa olevalle lapselle.

Perusopetuslain 26 §:n mukaan kunnan tulee kuitenkin valvoa oppivelvollisen edistymistä, jos tämä ei osallistu kouluopetukseen. Lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä valvonnan käytännön järjestelyistä, vaan niistä

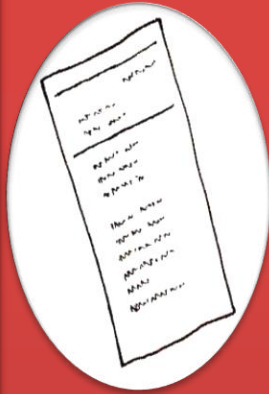
päätetään paikallisesti. Kun ilmoitus lapsen siirtymisestä kotiopetukseen saadaan huoltajalta, varhaiskasvatuksen palveluesimies on huoltajaan yhteydessä ja sopii valvonnan käytännön järjestelyistä sekä käydä läpi huoltajan ja kunnan vastuut ja velvoitteet.

Poissaolot esiopetuksesta

Huoltajat kirjaavat sairauspoissaolot DaisyNetin hoitoaikavarauksiin. Myös lapsen yksittäiset vapaapäivät esiopetuksesta kirjataan hoitoaikavarauksiin sekä keskustellaan ryhmän henkilökunnan kanssa. Yli viikon poissaolo anotaan kirjallisesti ryhmän esiopettajalta ja yli kahden viikon poissaolo tulee anoa varhaiskasvatuksen palveluesimieheltä.

8. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Perhe saa päätöksen esiopetuspaikasta

- Perhe ottaa paikan vastaan kirjallisesti
- Perhe ottaa yhteyttä lapsen esiopetusryhmään sopiaakseen aloituskeskustelusta.
- Perhe saa Daisy -ja Wilma -tunnukset kirjautumista varten esiopetuksen alkaessa

Aloituskeskustelu

- Aloituskeskustelu käydään (pääsääntöisesti) lapsen kotona lapsille jotka eivät ole varhaiskasvatuksen piirissä
- Aloituskeskustelussa huomioidaan lapsen ja perheen odotukset ja ajatukset varhaiskasvatukselle. Huoltajat ja lapsi kertovat kasvattajalle lapselle tärkeistä asioista, henkilöistä ja elämästä kotiloissa. Keskustelussa käydään läpi huoltajien kasvatuseriaatteita ja toiveita yhteistyöstä.
- Perheeltä saatu tieto jaetaan lapsen tulevien kasvattajien kesken ennen hoidon aloittamista
- Siirtokeskustelut pidetään varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtyville lapsille

Tutustuminen esiopetusryhmään

- Lapsi tutustuu yhdessä huoltajan kanssa esiopetusryhmään ja sen toimintaan
- Tutustumispäivä vanhemmille toukokuussa
- Vanhempainilta syyskuussa

• Esiopetuksen aloitus

LEOPS- keskustelu

- Ensimmäinen lapsen LEOPS-keskustelu käydään huoltajan kanssa 3 kk:n sisällä esiopetuksen aloituksesta
- Lapsen LEOPS suunnitelma on lapsuutta ja lapsen ainutlaatuisuutta korostava suunnitelma, joka pitää sisällään mitä tietoja ja taitoja lapsella on, mitä lapsi on juuri opettelemassa, mitkä asiat häntä kiinnostavat ja miten näiden pohjalta rakennetaan varhaiskasvattajien toimintaa suuntaava suunnitelma lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.
- Lapsi on mukana suunnitelman tekemisessä. Lapsen osallisuus voidaan toteuttaa kuvien, videoinnin, haastattelujen tai kysymysten muodossa joko jo ennen vasukeskustelua tai sen yhteydessä
- Kasvattajat ja huoltajat sopivat ja kirjaavat, miten lapsen oppimista ja kasvua tuetaan päivähoitossa ja kotona. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja päivitetään vähintään kerran vuodessa
- Suunnitelma näkyy Wilmassa.

Esiopetuksen tavoitteena on

1. Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia.
2. Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista.
3. Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.

4. Varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen esiopetusympäristö
5. Turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja esiopetusryhmän henkilöstön välillä
6. Antaa kaikille lapsille yhden vertaiset mahdollisuudet esiopetukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

7. Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea esiopetuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.
8. Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.
9. Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
10. Toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä

9. Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäsityksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton.

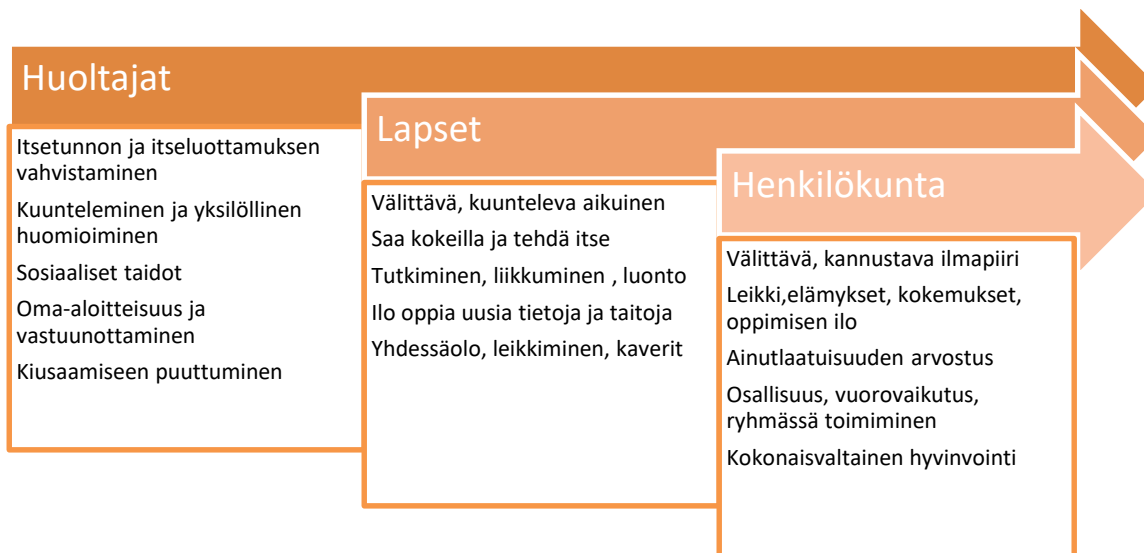
Lapsen asemaa ohjaavat kansainväliset ja kansalliset asiakirjat, kuten lapsen oikeuksien sopimus, lait ja asetukset sekä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Hattulan kunnan arvot eli

itsenäisyys, taloudellisuus, avoimuus ja luovuus, kannustavat Hattulan omien mahdollisuuksien käyttämiseen ja yhteistyöhön eri toimijoiden kesken.

Sivistystoimen arvot:

Yhteisöllisyys, aktiivinen osallistuminen, tasavertaisuus, itsenäisyys

Seuraava kuvio osoittaa, miten huoltajien ja henkilöstön kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta listatut arvot sijoittuvat sivistystoimen arvoihin.

Jotta toiminnan kehittyminen ja jatkuva uudistuminen on mahdollista, työyhteisöjen tulee nähdä oma toimintansa sellaisena kuin se todellisuudessa toteutuu, ei sellaisena kuin se halutaan ideaalina nähdä. Ilman kriittistä reflektointia painotukset muuttuvat todellisuudessa eri järjestykseen, arvo voi olla "painavin" ajatuksissa, mutta arjessa sille annetaan vähiten aikaa.

Arvopohdinnan tulee olla jatkuvaa, ettei arvoista tule itsestäänselvyksiä ja arjessa näkymättömiä, vaan niin, että ne vaikuttavat jokapäiväisissä valinnoissa, motivoivat toimintaa, ohjaavat käyttäytymistä ja sitouttavat.

10. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen oppimiskäsityksen mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, esiopettajien ja muiden kasvattajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Hattulan esiopetuksessa toimitaan erilaisissa pienryhmissä, jolloin lapsen osallisuus vahvistuu ja vuorovaikutus muiden vertaisryhmän jäsenten sekä kasvattajien kanssa tiivistyy. Ryhmiä voidaan muodostaa erilaisin pedagogisin perustein sekä mahdolliset tuen tarpeet huomioiden. Joskus on tarkoituksenmukaista toimia myös isommassa ryhmässä, jolloin lasten kokemus isossa ryhmässä toimimisesta ja ryhmässä toimimisen taidot vahvistuvat.

Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa tunteet, toiminta, aistihavainnot, ajattelu ja keholliset kokemukset yhdistyvät. Lapset oppivat toiminnallisesti leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Esiopetuksessa ilmapiirin tulee olla myönteinen, kannustava, innostava ja oppimisen iloa tuottava.

Oppimisen lähtökohtana ovat lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. Uusilla opittavilla taidoilla ja tiedoilla on yhteys lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan. Ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä ja ottamaan toiset huomioon. Esiopetuksessa lapsi saa kokemuksen ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä.

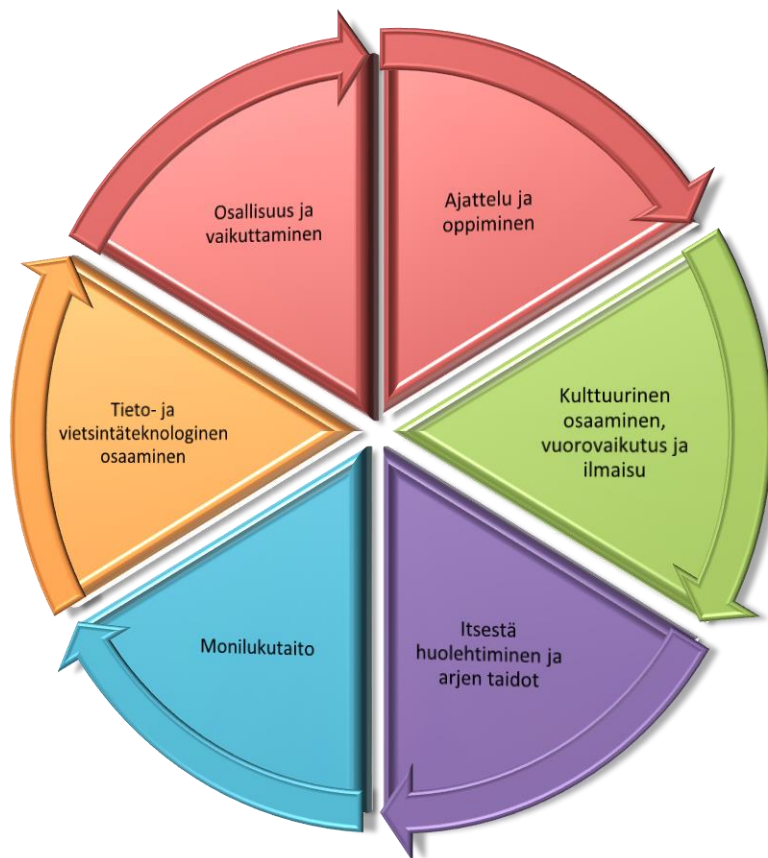

11. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa tietojen ja taitojen käyttämistä tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa, jatkuu ja vahvistuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen merkitys korostuu ympäröivän maailman muuttuessa.

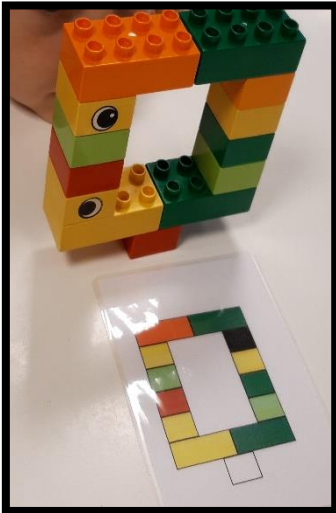
Opetusta tarkastellaan kokonaisuutena ja se edellyttää suunnitelmallista työskentelyä, arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ohjaavat lasta elinikäisen oppimisen polulle. Opeteltavia tietosisältöjä tärkeämpää ovat monipuoliset työskentelytavat, oppimisympäristöt ja se miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

11.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle sekä elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksessa lapsi opettelee oman oppimisen ohjaamisen taitoja sekä uusien taitojen omaksumista. Lasta ohjataan luovaan ja kriittiseen ajatteluun, tuetaan muistin ja mielikuvituksen kehittymistä sekä vahvistetaan luottamusta omaan osaamiseensa.

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja autetaan kehittämään ajattelun, oppimisen, muistin ja päättelyn taitojaan esimerkiksi leikkien, pelien, musisoinnin, kädentaitojen, lorujen, draamatoiminnan, erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla. Hattulassa myös monipuolinen liikkuminen sisällä ja ulkona on tärkeää ja merkityksellistä oppimiselle koko toimintavuoden ajan. Lapsia kannustetaan kokeilemaan heistä vaikeiltakin tuntuvia asioita, iloitsemaan onnistumisista ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista.

Lasta autetaan huomaamaan omaa edistymistään ja oppimistaan dokumentoimalla toimintaa. Dokumentointia tekevät ryhmän aikuiset sekä lapset itse aikuisen tuen avulla. Toimintaa ja lasten tuotoksia dokumentoidaan valokuvaamalla, videoimalla, piirtämällä, kirjoittamalla jne. Dokumentoinnista muodostuu pedagogista dokumentaatiota, kun niistä keskustellaan yhdessä lasten ja huoltajien kanssa sekä esiopetustiimissä kasvattajien kesken. Pedagoginen dokumentointi tekee oppimisen näkyväksi, ja se luo pohjaa toiminnan ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi, suunnittelulle ja arvioinnille. Dokumentointia on näkyvillä mahdollisuuksien mukaan oppimis- ja verkkoympäristöissä.

11.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Esiopetuksessa harjoitellaan vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja arjen eri tilanteissa. Lapsi opettelee kuuntelemaan toisia, hyväksymään toisten näkemyksiä sekä ilmaisemaan itseään, omia toiveitaan ja mielipiteitään. Lapsia ohjataan ystävyyssuhteiden solmimiseen ja toimimaan yhteistyössä kaikkien ryhmän jäsenten kanssa. Ristiriitatilanteet käydään läpi keskustellen ja myönteisin keinoin. Jokaisessa esiopetusryhmässä laaditaan toimintakauden alussa kiusaamisen ennaltaehkäisyn suunnitelma, ja se elää mukana arjen toiminnassa ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa koko esiopetusvuoden. Esiopetuksen henkilökunta toimii omalla esimerkillään mallina ystävälliselle ja toista arvostavalle kanssakäymiselle.

Hattulassa esioppilaiden kanssa voidaan tutustua erilaisiin kulttuurihistoriallisiin ja nykypäivän kohteisiin. Juhlissa, erilaisissa tapahtumissa ja retkillä harjoitellaan tilanteen mukaista käyttäytymistä ja opitaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä. Nämä kaikki tarjoavat mahdollisuuksia kokemukselliseen ja elämykselliseen oppimiseen alueen historiasta ja kulttuurista.

11.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

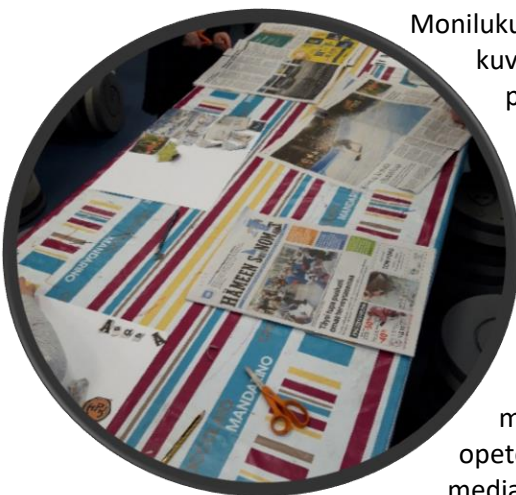
Esiopetuksessa lapsia ohjataan terveisiin elämäntapoihin ja turvalliseen liikkumiseen liikenteessä. Esiopetuksessa lapsi opettelee edellytystensä mukaan omatoimisuutta sekä ottamaan vastuuta itsestään, omista tavaroistaan, toisista ja yhteisestä ympäristöstä. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus myös osallistua esioppilaille järjestettävään alkeisuimakouluun yhdessä oman ryhmänsä kanssa. Myönteisten kokemusten kautta lapselle opetetaan monipuolisen ruuan, levon, ulkoilun, liikunnan ja henkilökohtaisen hygienian merkitys hyvinvoinnille. Lasten kanssa opetellaan säähavaintojen tekemistä ja säänmukaista pukeutumista. Tutustutaan kelloon ja rahan käyttöön. Opetellaan ja vahvistetaan hyviä käytös- ja pöytätapoja. Lasten kanssa keskustellaan teknologisten laitteiden ja välineiden turvallisesta käytöstä.

11.4. Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien avulla.

Monilukutaito sisältää peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaidon kehittyminen luo pohjaa muulle oppimiselle ja opiskelulle ja sen kehittyminen jatkuu koko elämän ajan. Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä monipuolisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä. Monilukutaidon kehittymiseen lapsi tarvitsee aikuisen mallia, rikasta teksti- ja kuvaympäristöä sekä lapsille sopivia kulttuuripalveluja.

Mediakasvatus on osa monilukutaitoa ja sen yhteydessä voidaan eheyttää esiopetuksen eri oppimiskokonaisuuksia. Lähtökohtana mediakasvatuksessa on lasten elämä ja siihen liittyvät ilmiöt. Lapsille opetetaan mediataitoja sekä ohjataan kriittisyyteen ja itsesuojeluun median kanssa.

11.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Hattulan esiopetuksessa lapsille tarjotaan tasapuolinen mahdollisuus tutustua erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin (TVT) välineisiin. Niillä lisätään opetuksen monipuolisuutta, toiminnallisuutta ja lapsen osallisuutta. Lapsille annetaan taitoja tulevaisuuden opiskeluun ja työelämään käyttämällä TVT –välineitä, tuottamalla itse sisältöjä ja ilmaisemalla itseään luovasti niiden avulla.

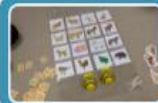
Esiopetuksessa käytetään Hattulan varhaiskasvatuksen Tieto- ja viestintäteknologista suunnitelmaa (2020).

Tieto- ja viestintäteknologian askelmat lasten kanssa

TVT-välineiden monipuolinen käyttö pedagogiikan tukena
Esim. liikuntatuokiolla otetaan tabletit ja lasten itse tuottama materiaali mukaan, musiikkituokiolle videotykki/älytaulu/älytelevisio mukaan

Pedagoginen dokumentointi. Kuvia, videoita ja tuotoksia katsotaan yhdessä lasten kanssa. Mietitään yhdessä mitä ja miten on opittu?
Lasten kanssa tuotetun materiaalin avulla avataan arki ja oppimisprosessit näkyväksi huoltajille

Leikkilinen tutustuminen teknologiaan, esim. QR-koodit, lisätty todellisuus (mm. [Quiver](#)), kehollinen ja toiminnallinen ohjelmointi (mm. [Bee-Bot](#))
Videoiden ja animaatioiden tekeminen

Oppimispelien käyttö lasten kanssa
Helppojen sovellusten käyttö oppien yhdessä lasten kanssa

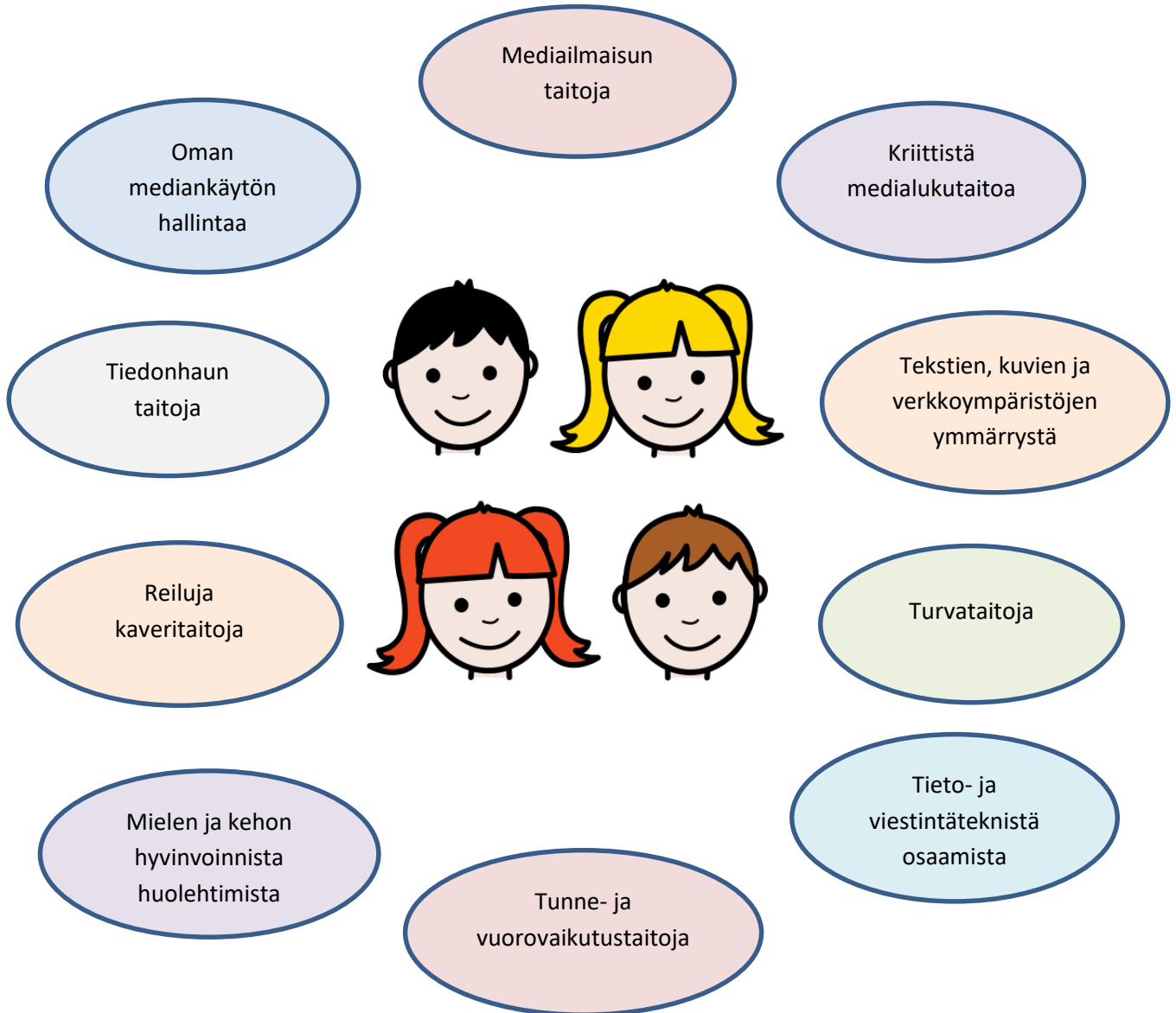

Lapset valokuvaavat ja videoivat, tuodaan esille tekijänoikeus (lapselta lupa tuotosten ja kuvien esille laittoon)
Äänen nauhoittaminen eri välineillä

Avoin ja kokeileva suhtautuminen arjen teknologiaan ja TVT-välineisiin
TVT-välineisiin tutustutaan yhdessä lasten kanssa ja niitä annetaan lasten käyttöön
Opetellaan laitteiden asianmukainen käyttö ja niiden eettiset pelisäännöt

Digiajassa tarvitaan erilaisia mediataitoja

Eskarina mediakulttuurissa

Radio soittaa keittiössä listahittejä, kun lapsi aloittaa aamunsa mainoksista tutuilla kaakaomuroilla. Pian pieni eskarilainen heittää selkäänsä Littlest Pet Shop –repu, laittaa päähänsä Turtles –lippalakin ja vetää jalkaansa uudenkarheat Star Wars –kumisaappaat lähteäkseen eskariin.

Eskarissa jutellaan aamupiirillä Minecraft -videopeleistä, joita pojat olivat pelanneet viikonloppuna sekä uudesta Frozen –elokuvasta, jota lähes puolet tytöistä olivat käyneet katsomassa elokuvateatterissa perjantain ensi-illassa. Kavereille esitellään leikkien lomassa syntymäpäivälahjaksi saatua uutta Zhu Zhu Pets -hamsteria tai Hot Wheels -autoa. Päivän aikana älytaululla kuunnellaan uutta tarinaa Seikkailujen Eskarista ja tehdään K –kirjaimesta äänneharjoituksia sekä harjoitellaan tekemään monistevihkoon K –kirjainmerkkiä. Ulkona lauletaan keinussa JVG:n uutta hittibiisiä ja otetaan muutama erä leikkitaistelua ninjakilpikonnatyyliin. Lepohetkellä onkin odotettu leffaleppari, jolloin katsellaan tykiltä Risto Räppääjä -elokuvaa Hello Kitty –pehmo kainalossa. Välipalan jälkeen etsitään internetistä värityskuvia panssarivaunuista ja prinsessoista, pelataan Ekapeliä tableilla, kuunnellaan aikuisen lukemaa kirjaa Tatun ja Patun kommelluksista, rakennetaan huikeita rakennelmia Lego City Poliisitalosta ja leikitään L.O.L Surprise Lils –lemmikeillä ja nukeilla.

Kotimatalla isän kanssa kulkiessaan eskari ohittaa kymmeniä kadunvarsimainoksia ja juoksee postilaatkolle napatakseen tuoreeltaan uusimman Aku Ankan – siitä on kiva katsella hauskoja kuvia ja harjoitella lukemaan helppoja sanoja. Odotellessa äidin valmistamaa päivällistä, on sisaruksilla vielä aikaa käydä lähipuistossa ja kerätä matkalla älypuhelimella Pokemoneja. Illalla perheen lapset leikkivät yhdessä Schleich –eläimillä ja kinastelevat tietokoneella pelivuoroista samalla, kun vanhemmat kauhistelevat tv- uutisten synkkiä ennusteita korona-viruksen leviämisestä. Ennen nukkumaanmenoa jutellaan vielä koko perhe nettipuhelun välityksellä mummun ja papan kanssa. Harjattuaan hampaansa Disney-sähköhammasharjalla eskari pukee päällensä My Little Pony-pyjaman ja kuuntelee hetken iltasatuna äänikirjaa cd-levyltä. Päivän puuhista väsyneenä hän nukahtaa Nalle Puh -lakanoiden väliin Karvinen –yö-valon turvallisessa hohteessa.

Näin on taas eletty yksi tavallinen päivä eskarina mediakulttuurissa.

11.6. Osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Näin ohjeistavat YK:n Lapsen oikeuksien sopimus 12 artikla/1989 ja Varhaiskasvatuslaki 20§/2018. Hattulan esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian keskeisiä periaatteita sekä tuetaan lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Osallisuus on toimijuutta, joka toteutuu erityisesti vuorovaikutussuhteissa ja edellyttää vastavuoroisuutta tilanteissa läsnä olevien lasten kesken. Osallisuus on lapselle tunne ja kokemus, joka syntyy ryhmään kuulumisesta. Lapsen tulee tuntea olevansa hyväksytty, arvostettu ja tärkeä jäsen omassa esiopetusryhmässään. Osallisuuden mahdollistaminen voi tarkoittaa eri asioita eri lapsilla lasten omista lähtökohdista käsin.

Esiopetuksen avoin ja aktiivinen oppimisympäristö antaa lapselle valinnanvapautta toiminnan suhteen ja tukee lapsen omia valintoja. Arjen eri tilanteissa, aamupiireillä, lasten kokouksissa, haastatteluissa ja keskusteluissa lapset esittävät mielipiteitään ja toiveitaan, jotka huomioidaan esiopetuksen toiminnassa. Lapset oppivat demokraattiseen toimintakulttuuriin erilaisten äänestysten, sääntöjen ja sopimusten avulla.

Huoltajia kannustetaan tuomaan omia ideoitaan ja näkemyksiään esiopetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin koko toimintakauden ajan. Päivittäiset kohtaamiset, esiopetuskeskustelut ja vanhempainillat tarjoavat tilaisuuden yhteiselle keskustelulle.

”Osallisuus vaatii aidosti toisen kohtaamista ilman alkuasetelmia, ilman että oletan toisen puolesta, mitä hän tarvitsee, mitä hän ajattelee ja mitä hän haluaa. Ilman oletuksia, aitoa dialogisuutta, aitoa kuulemistä. Mä olen kiinnostunut susta. Kerro, mikä sulle olisi parasta.”

Kasvattajan kommentti

Lapsella on oikeus...

Lapsella on oikeus oppia leikkien, iloita oppimastaan sekä osallistua oppimisympäristön rakentamiseen ja toiminnan suunnitteluun. Mitä paremmin tunnemme ryhmämme lapset ja heidän tapansa oppia, sitä paremmin pystymme tarjoamaan juuri heille sopivia oppimisenpaikkoja ja tarttumaan heidän mielenkiinnon kohteisiinsa.

Lapsella on oikeus, että hänet huomioidaan juuri sellaisena kuin on. Ja aikuiset huomaavat kaiken sen hyvän, mitä hänessä on.

Lapsella on oikeus omiin käsityksiinsä, vaikka ne tuntuisivatkin aikuisista hassuilta ja ”virheellisiltä”.

Kun lapsi pystyy itsenäisiin tekoihin, hänellä on oikeus myös niiden suorittamiseen.

Lapsella on oikeus hyvään huolenpitoon. Lapsella on oikeus kasvaa ja kehittyä omaan tahtiinsa. Lian aikainen eteneminen vie lapsen mahdollisuuden itse oivaltaa. Lapsella on oikeus työrauhaan, omaan pohditskeleluun ja tietoon. Jotkut tarvitsevat enemmän saavuttaakseen saman verran.

Lapsella on oikeus omiin tunteisiinsa. Vaikka lapsi tarvitsee aikuisen apua pukeakseen tunteensa sanoiksi, lapsi kuitenkin itse viime kädessä parhaiten tietää, miltä hänestä tuntuu. Autetaan lasta tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia tunteita, sekä ilmaisemaan niitä. Välittävässä ilmapöyrissä lapsi voi kokea syvimmätkin tunteensa mielekkäiksi ja perustelluiksi.

Lapsella on oikeus myös omiin ristiriitoihinsa. Aikuinen toimii puolueettomana sovittelijana, eikä arvioi tilannetta omista lähtökohdistaan, vaan luottaa lasten kykyyn löytää ratkaisuja. Aikuisen vastuulla on huolehtia siitä, ettei ratkaisu loukkaa, nolaa tai ole hyvien tapojen vastainen. Näin annetaan lapselle tilaa omaan ajatteluun ja puheen tuottamiseen.

12. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

12.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuri kehittyy monipuolisten työtapojen ja uusien ratkaisujen kautta. Ammatillinen osaaminen, itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat osa esiopetuksen arkea.

Esiopetuksen toimintaa arvioidaan ja suunnitellaan viikoittain tiimipalaverissa. Kehittämistyössä hyödynnetään lasten ja huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Oppimisympäristöjä muokataan, kehitetään ja arvioidaan jatkuvasti tiimissä ottaen huomioon lapsilta nousseet ideat ja aloitteet.

12.1.1. Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia ainutlaatuisena yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Jokainen lapsi huomioidaan yksilönä ja oppimisen tilanteita suunnitellaan lapsen kehitystaso huomioiden turvaten samalla tarvittava kasvun ja oppimisen tuki.

Kehityksen havainnointiin käytetään Hattulan omaa havainnointilomaketta ja sen pohjalta asiat kirjataan Wilmassa kullekin lapselle laadittavaan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Lapsen on tärkeä saada kokemuksia siitä, että hänestä ollaan kiinnostuneita, häntä arvostetaan ja hänen mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä tukeva toiminta -kulttuuri huomioi lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Se rohkaisee lasta vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää ja ohjaa ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä.

12.1.2. Oppimisen ja oivalluksen ilo

Oppimisen ja oivalluksen ilo osana esiopetuksen toimintakulttuuria edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Lasta kannustetaan kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Tämä toteutetaan siten, että lasten leikeille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys lasten kielen kehityksessä, kaveritaidoissa, uusien tapojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostamisessa.

12.1.3. Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri, jossa lapsi on osallisena ja oman elämänsä toimijana, tukee yhteistyötä sekä yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksen teosta ja erilaisista työtehtävistä. Lapsilla tulee olla mahdollisuus ilmaista sekä näkemyksiään että mielipiteitään, heidän ideansa ja aloitteensa otetaan huomioon toiminnassa.

12.1.4. Hyvinvointi ja turvallinen arki

Hyvinvointi ja turvallinen arki koostu avoimesta vuorovaikutuksesta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Se sisältää keskinäistä kunnioitusta, huolenpitoa ja välittämistä toisia ja ympäristöä kohtaan. Se rohkaisee ja ohjaa lasta tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin, liikunnan monipuolisuuteen, mahdollisuuteen rauhoittua päivän aikana sekä ympäristön turvallisuuteen.

12.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Esiopetuksessa oppimisympäristöllä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Pedagogisten kokonaisuuksien avulla ne motivoivat lasta monin eri tavoin leikkiin ja erilaisiin luoviin ratkaisuihin toiminnallisuuden kautta. Hattulassa esiopetuksen oppimisympäristöt on rakennettu päiväkotien ja koulujen yhteyteen. Luontoryhmissä oppimisympäristönä toimii pääasiassa rakennettu ja rakentamaton luonto.

Oppimisympäristöjen kehittämistä ohjaavat arvoperusta, oppimiskäsitys...

13. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyö esiopetuksessa

Yhteistyön tavoitteena on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Suunnittelemalla ja kehittämällä yhteistyötä, varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta.

Yhteistyö esiopetuksessa edellyttää oppimisen polun eri vaiheiden, tavoitteiden ja käytäntöjen tuntemusta ja se on laadukkaan esiopetuksen perusta. Yhteistyön mahdollistaminen esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön kesken edistää laatua. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstön yhteistyö lähiympäristön ja muiden toimijoiden kanssa tukee lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista ja edistää oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Hattulassa lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä Varhaiskasvatuksen, erityisvarhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken on välttämätöntä esiopetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta, samalla se toimii esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista ja se toteutetaan esimerkiksi pienryhmätoiminnan avulla, joka mahdollistaa lapsen kuulemisen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus, jonka toteuttamisesta ja kehittämisestä vastaa opetuksen järjestäjä. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset ja siinä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Esiopetusikäisille lapsille tehdään syksyllä yhdessä huoltajan/huoltajien kanssa LEOPS, jonka avulla arvioidaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Keväällä käydään arviointikeskustelu syksyllä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

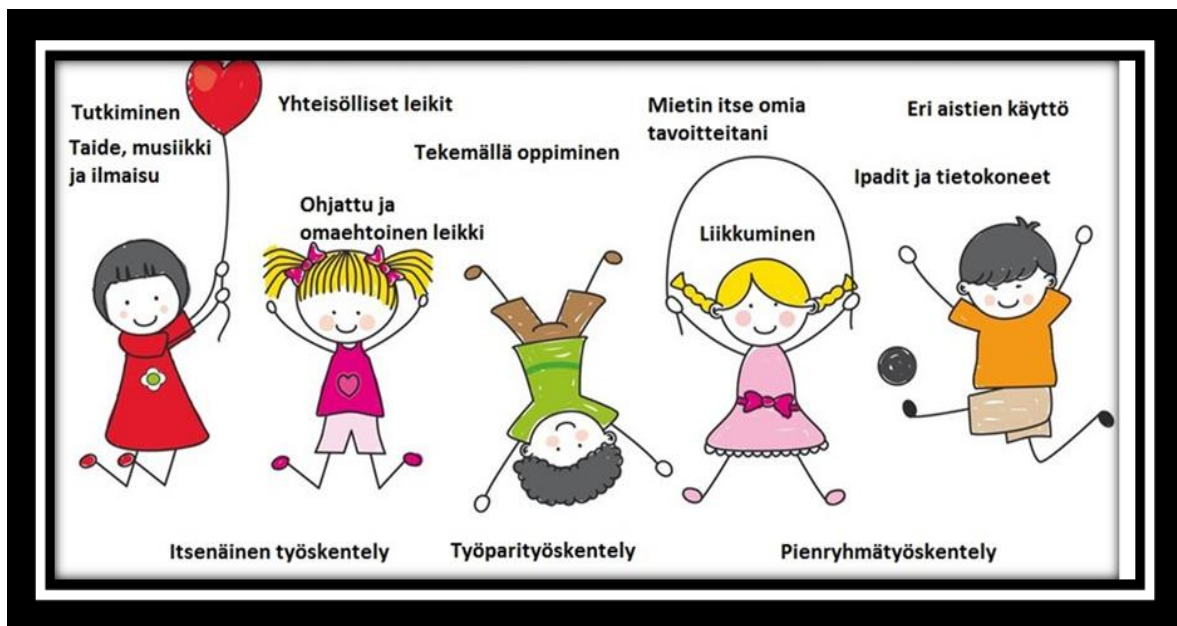
Monialainen yhteistyöverkosto

14. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että lapsia ohjataan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Hattulan esiopetuksessa tehdään yhteistyötä tiiviisti kunnan muiden toimijoiden ja kolmannen sektorin kesken. Toimintatavoissa korostuvat pienryhmätoiminta, projektityöskentely, luonnossa liikkuminen ja yhteisöllisyys. Työtapoja

kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

15. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Esiopetuksen arviointi on jatkuva prosessi, jolla on kaksi tehtävää. Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Havainnointi, pedagoginen dokumentointi, arviointi ja palaute muodostavat kokonaisuuden, johon osallistuvat esiopettaja, lapsi ja huoltajat.

Esiopetusikäisille lapsille tehdään syksyllä yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), jonka avulla arvioidaan

lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Keskustelussa huomioidaan huoltajien ja lasten näkemykset ja hyödynnetään niitä esiopetuksen toteuttamisessa. Esiopetuksessa seurataan lapsen kasvua, kehittymistä ja oppimista havainnoimalla lasta ja kirjaamalla niitä havainnointilomakkeeseen säännöllisesti. Havainnointilomaketta käytetään myös apuna LEOPS keskusteluissa. Lisäksi havainnoista keskustellaan yhdessä huoltajien kanssa mahdollisuuksien mukaan päivittäisissä kohtaamisissa.

Esiopetusryhmän kasvattajat antavat lapselle päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lapsen vahvuuksista ja kehittymisalueista. Esiopetuksen tavoitteena on, että lapsi rakentaa itsestään myönteistä käsitystä oppijana. Tämä edellyttää lapsen itsearviointitaitojen kehittämistä. Lasten kanssa keskustellaan heidän oppimisestaan ja kehittymisestään erilaisia dokumentteja hyödyntäen. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat vielä oppia.

Arviointi perustuu lapsen LEOPS:in asetettuihin tavoitteisiin. Yksittäiset arvioinnit eivät ole merkitseviä, vaan lapsen hyvinvointia, kehittymistä ja oppimisen toteutumista arvioidaan lapsen kokonaiskehitystä ajatellen. Lapsen kasvua ja kehitystä havainnoidaan ja arvioidaan myös erilaisten pelien, testien ja tehtävien avulla. Keväällä käydään arviointikeskustelu syksyllä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Ennen kevään esiopetuskeskustelua lapsi täyttää yhdessä huoltajan kanssa itsearviointilomakkeen, jota hyödynnetään keskustelussa.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle siirretään lapsen hyvinvointiin, kehittymiseen ja oppimisen kannalta oleelliset tiedot sekä Wilman kirjattu LEOPS alkuopettajalle tiedonsiirtopalaverissa. Tämä tehdään Hattulan kunnassa sovitun nivelvaiheen toimintatapojen mukaisesti. Tuen tarpeisten lasten oppimisen kannalta oleelliset tiedot (tehostetun tuen suunnitelma, HOJKS) siirretään yksilöllisessä OHR-

palaverissa alku- ja erityisopettajalle. Esiopetuksen päätteeksi lapselle annetaan osallistumistodistus. Todistus on yhtenäinen Hattulan kunnassa.

Kouluvalmiuden arviointi suunnitellaan syksyisin moniammatillisessa pedagogisessa palaverissa. Esiopettaja ja VEO keskustelevat lapsen kouluvalmiuden tarpeen arvioinnista huoltajien kanssa. Kouluvalmiutta arvioidaan tekemällä koulupsykologin yksilötutkimukset kehityksen tai oppimisvalmiuksien osalta. Vastaavasti perheneuvolassa tutkitaan lapsen sosiaalisia ja tunne-elämän valmiuksia. Keskussairaalan seurannassa oleville lapsille arviointi tehdään pääsääntöisesti keskussairaalassa.

16. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Niiden toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia, sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Lähtökohtana ovat leikki ja muut lapsille ominaiset tavat toimia ja työskennellä. Tärkeää on, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, esiopettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä.

Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä.

16.1. Ilmaisun monet muodot

Esiopetuksessa harjoitellaan musiikin, kädentaitojen, kuvallisen ilmaisun sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja. Lisäksi tutustutaan eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Erilaiset ilmaisun muodot edistävät monilukutaitoa ja lisäävät lasten osallisuutta ja vaikuttamisen taitoja, sekä tuovat iloa esiopetuksen arkeen ja juhlaan. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin.

Lapsia kannustetaan ja ohjataan tutustumaan ilmaisun eri muotoihin käyttämällä välineitä ja materiaaleja monipuolisesti. Opetukseen sisältyy luovia prosesseja, joissa lapsi saa kokemuksen prosessin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten havainnot, aistimukset ja kokemukset. Tuotokset asetetaan esille ja niitä tarkastellaan

yhdessä. Tuotoksia dokumentoidaan esiopetuksen oppimisympäristöissä,

Daisyssa ja Instagramissa.

16.1.1. Musiikki

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä, lauluista, tanssista, soitosta, liikkeestä ja oman musiikin luomisesta yksin ja yhdessä toisten kanssa. Lapsia ohjataan kuuntelemaan musiikkia ja tekemään havaintoja äänen tasosta, kestosta, voimasta ja sointiväreistä. Lasten kanssa tutustutaan tavanomaisimpiin musiikin käsitteisiin, erilaisiin soittimiin ja kehorytmeihin.

- *Laulaminen, laululeikit, karaoke
- *Musiikin ilmaiseminen liikunnan, tanssin tai kuvataiteellisin keinoin
- *Soitinsadut, omat laulut ja sävellykset
- *Soittaminen: kehosoitimet, melodia- ja rytmisoittimet
- *Kuunteleminen: ympäristön äänet, erilaiset musiikkityylit, konsertit
- *Rytmi: sana- ja perusrytmi, tauko, lyhyt – pitkä sävel
- *Melodia: sävelkorkeus ja sen vaihtelut
- *Dynamiikka: hiljainen –voimakas, nopea – hidas
- *Sointiväri: duuri – molli
- *Muoto: soolo – tutti
- *Harmonia: samanaikaisesti soivien äänten kokonaisuus

16.1.2. Kädentaidot, kuvallinen ajattelu ja ilmaisu

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisten kädentaitojen tekemistä erilaisin välinein. Lasten kanssa kokeillaan kovien ja pehmeiden materiaalien käyttöä sekä opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan luovuuteen ja oman mielikuvituksen käyttöön yksin tai yhdessä toisten kanssa. Esiopetusvuotena lapsi tekee vähintään yhden pitempikestoisen kädentaidon.

Lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tuetaan tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia.

*Hienomotoriikka: kynäote, saksilla leikkaaminen, sorminäppäryys

*Pukeutumiseen liittyvät taidot, rusetti

*Askartelu, kierrätysmateriaalien käyttö

*Ompelu, sormivirkkaus, nyöri, tupsu

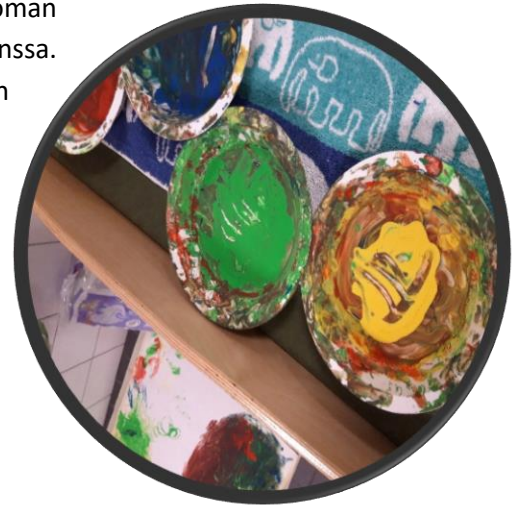
*Puutyöt: sahaaminen, naulaaminen, hiominen

*Painotyöt, kollaasit, sekatekniikat

*Kuvien tekeminen: piirtäminen, värittäminen, maalaaminen, rakentelu, mediaesitykset

*Kuvien havainnointi, tulkinta, kertominen, kuvien herättämät tunteet: itse tehdyt ja median kuvat, taideteokset, luonto ja rakennettu ympäristö

*Esineiden muotoilu: muovailuvaha, savi, taikataikina, leipominen

Lapsia rohkaistaan kokeilemaan moniaistisesti erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja.

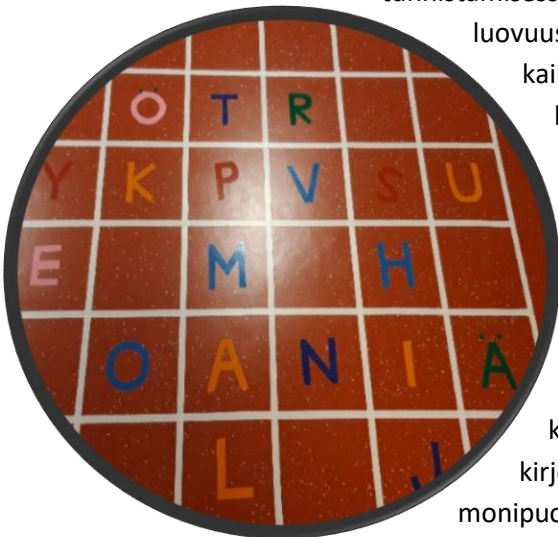
16.1.3. Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista.

- *Lorut, runot, lasten kirjallisuus
- *Draamatoiminta: kehollisen ilmaisun leikit, pantomiimi, näytelmät, nukketeatteri ja pöytäteatteri
- *Tanssi
- *Esitykset ryhmässä ja tapahtumissa

16.2. Kielen rikas maailma

Kieli on yhteydessä lapsen koko kehitykseen. Kieli on ajattelun, ilmaisun, oppimisen ja kommunikoinnin väline. Kielellä on tärkeä merkitys sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittymisessä sekä tunteiden tunnistamisessa ja hallinnassa. Näiden taitojen avulla lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat sekä minäkuva rakentuu. Kieli on tärkeä kaikessa oppimisessa, sillä tiedot hankitaan ja varastoidaan muistiin kielen välityksellä.

Kielellisen tietoisuuden kehittäminen varhaislapsuudessa ja esiopetuksessa on edellytys hyvän luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen tutustutaan monipuolisesti kielellä leikkien ja loruillen. Kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan erilaisten toiminnallisten harjoitusten ja leikkien avulla.

Esiopetuksessa havainnoidaan opetuskielen lisäksi myös muita kieliä. Lasten, joiden äidinkieli on muu kuin opetuskieli, on tärkeää saada tukea opetuskielen kehittämisessä sekä kokemusta heidän kotona puhutun kielen tärkeydestä ja arvokkuudesta (Suomi toisena kielenä / S2).

Kielellinen tietoisuus

- *Erilaisiin teksteihin tutustuminen, sanavaraston kartuttaminen
- *Sadut, kertomukset, riimit, lorut, media
- *Käsitteet kirjain, kirjainmerkki, äänne, tavu, sana, yhdyssana, lause, virke.
- *Suuraakkosiin tutustuminen toiminnallisin keinoin, pienaakkoset esillä
- *Suuraakkosten tunnistaminen, nimeäminen, kirjainmerkkien harjoittelu ja oikea kirjoitussuunta
- *Sanan alkuäänteen kuuleminen ja tunnistaminen
- *Tavurytmi, sanarytmi, riimittely
- *Kirjoittamisen näkeminen, kirjoittaminen mallista ja sanelusta, leikkikirjoittaminen
- *Sanojen oikea kirjoitus- ja lukusuunta
- *Ylä- ja alakäsitteet

Vuorovaikutustaidot

- *Puheen ymmärtäminen ja tuottaminen
- *Keskustelutaidot
- *Kuunteleminen, kyseleminen, oman mielipiteen sanominen ja perusteleva
- *Toisten mielipiteen hyväksyminen
- *Ristiriitojen ratkaisutaidot myönteisin keinoin
- *Keskittyminen, pitkäjänteisyys
- *Annetun ohjeen mukaan toimiminen
- *Sääntöjen ymmärtäminen, noudattaminen
- *Muisti
- *Oman vuoron odottaminen
- *Tilanteeseen sopiva äänenkäyttö, selkeä artikulaatio, äännevirheet
- *Leikki: roolileikki, sääntöleikki, ohjattuleikki ja vapaaleikki

Ilmaisu

- *Tarinan kertominen, saduttaminen
- *Kuvista ja tapahtumista kertominen
- *Draama, nukketeatteri, pöytäteatteri
- *Lorut, riimit, runot, arvoitukset, vitsit
- *Leikki eri muodoissaan
- *Laulu, laululeikit

Tiedonhankinta

- *Tutkiminen, havainnointi, kokeilu
- *Kuvat, kirjat
- *Medialukutaito
- *Älytaulu, älypuhelin, tabletit ja näppäimistön käyttö
- *Keskustelu, vertaisoppiminen

16.3. Minä ja meidän yhteisömme

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta, yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja sosiaalisten taitojen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä kunkin perheen taustaa, katsomuksia, toiveita ja arvoja kuunnellen.

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa lähiyhteisön ja yhteiskunnan toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan

toimintaympäristössään. Lapsia

ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset voivat tutustua esiopetushenkilöstön johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin. Lapsia rohkaistaan pohtimaan, kyselemään ja keskustelemaan heitä askarruttavista asioista.

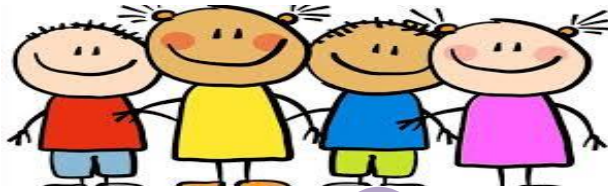
WWW.HUOMAAHYVA.FI

Historiallinen näkökulma

- *Tutustuminen lähiympäristön historiallisiin henkilöihin, kohteisiin tai tapahtumiin
- * Vanhat esineet, kuvat, tarinat, kertomukset
- *Haastattelut, lasten huoltajien ja isovanhempien asiantuntemus
- *Perinneleikit ja -laulut
- *Juhlaperinteet

Yhteiskunnallinen näkökulma

- *Keskustelut lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista
- *Keskustelut ihmisten ja perheiden erilaisuudesta
- *Tutustuminen monikulttuurisuuteen
- *Mediaan tutustuminen, sen sisällön tuottaminen leikinomaisin keinoin, mediakriittisyyden harjoittelu
- *Esiopetusryhmän säännöt sovitaan yhdessä lasten kanssa
- *Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, demokratia

Etiikan näkökulma

- *Eettinen kasvatus tapahtuu arjen tilanteissa
- *Lapsia ohjataan tunnistamaan ja säätelemään tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti toisia kohtaan
- *Pohditaan ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemista, oikean ja väärän erottamista
- *Ohjataan ratkaisemaan myönteisesti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita
- *Harjoitellaan kauniita käytös- ja keskustelutaitoja

Katsomuksellinen näkökulma

- *Tutustutaan lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin
- *Lapsia ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan eri uskontoja, uskonnottomuutta, katsomuksellisia tapoja ja perinteitä
- *Osallistumme seurakunnan järjestämiin erillisiin tilaisuuksiin
- *Vapaus olla osallistumatta uskonnollisiin tilaisuuksiin ja tilalla vaihtoehtoista toimintaa.
- *Elämäkysymysten ihmettely, pohtiminen, keskustelut

16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö tarjoaa runsaasti aineksia lasten oppimiselle ja sitä muokataan yhdessä lasten kanssa niin että se tukee lapsen luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Opetus liitetään lasten kokemusmaailmaan.

Esiopetuksen tehtävänä on tukea lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä, loogista ajattelua ja kiinnostusta matematiikkaan. Lapsen luonnon tuntemusta ja luontosuhdetta vahvistetaan ja tutustutaan arjen teknologiaan. Esiopetuksessa opitaan havainnoimalla, tutkimalla, kokeilemalla ja pääättelemällä toiminnallisesti ja leikinomaisesti eri aistikanavia hyödyntäen.

Tavoitteena on huomion kiinnittäminen arjen matematiikkaan oppimisen ja oivaltamisen ilon kautta. Opetellaan liikkumaan, havainnoimaan ja tutkimaan luontoa. Tutustutaan ympäristön teknologiaan ja vahvistetaan loogista ajattelua. Lapset myös dokumentoivat eri välineiden avulla omia ajatuksiaan ja tuotoksiaan vertaisryhmässä esiopettajan avustuksella.

MATEMAATTISET TAIDOT

- Luokittelu, päättely, vertailu, sarjoittaminen, arvioiminen, järjestäminen
- Lukujonotaidot, nimeäminen, numero- ja lukujonovastaavuus
- Muistin kehittäminen
- Havaintojen esittäminen
- Ongelmanratkaisu
- Helpot yhteen- ja vähennyslaskut
- Geometrisen ajattelun taidot (rakentelu, muovailu, askartelu, perusmuodot)
- Raha
- Ajan käsitteet, aikajärjestys (vuorokausi, viikonpäivä, vuodenaika)
- Mittaaminen
- Tason ja tilan hahmottaminen, suunnat
- Sijainti- ja suhdekäsitteet (esim. edessä, ylhäällä, joka toinen)

YMPÄRISTÖKASVATUS

- Luontokokemukset, metsäretket
- tutkiminen, kokeileminen, havainnot, päätelmät
- Syy-seuraussuhteet
- Kestävä elämäntapa, luonnonsuojelu
- Jokamiehenoikeudet
- Kasvien ja eläinten tuntemus
- Elollinen-eloton
- Maapallo ja avaruus
- Aistit (aistihuone Viiriäisessä)
- Liikenteessä kulkeminen
- tiedon hakeminen (kirjat, internet)

TEKNOLOGISET RATKAISUT

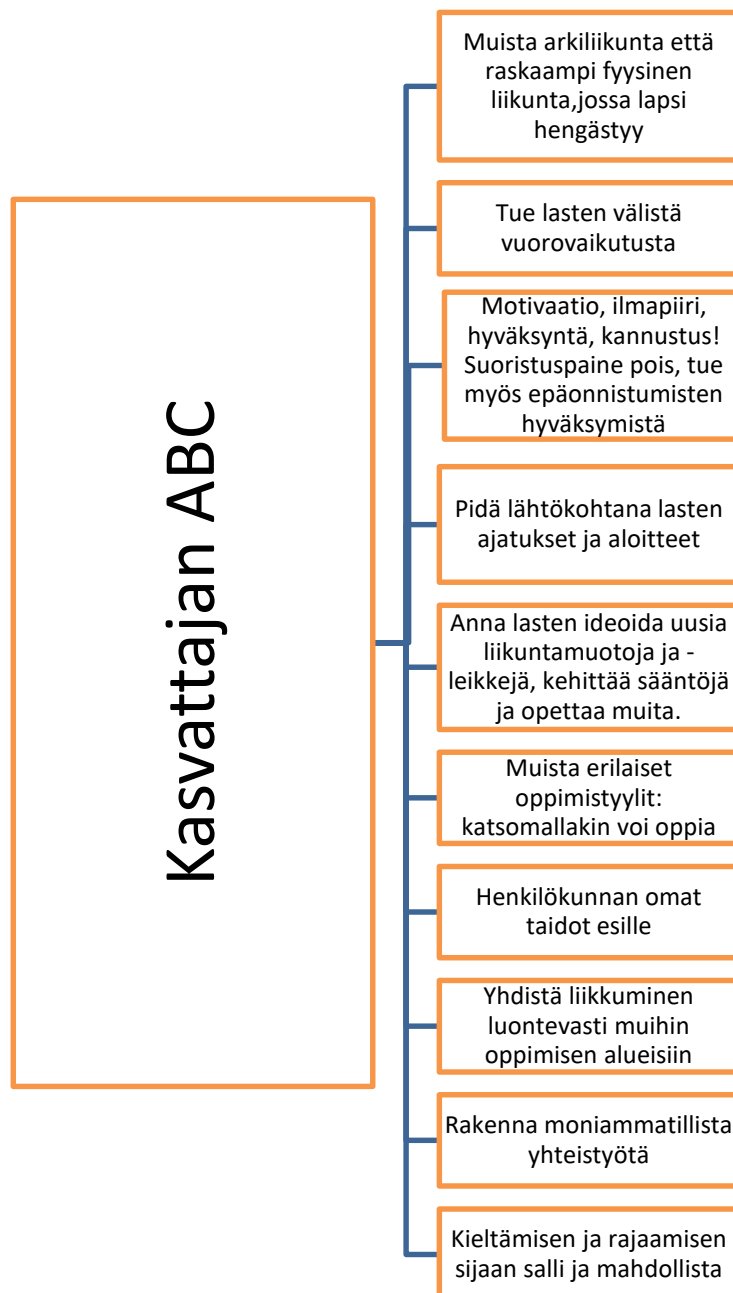
- Lasten omat keksinnöt ja projektit
- Askarteleminen ja rakentaminen eri materiaaleista
- Teknologiaan ratkaisuihin tutustuminen (esim. laitteet, lelut)
- Digitaaliset opetusvälineet kuten tietokone, tabletti, aktiivitaulu
- tutustuminen Beebottiin, Spheropalloihin ja interaktiiviseen lattiaan

16.5. Kasvan ja kehityn

Esiopetuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunteita ja esteettistä ajatteluaan kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioiden. Kestävää kehitystä on lasten osallisuuden vahvistaminen siten, että lapset pääsevät osallistumaan päätöksentekoon ja kestävän kehityksen työn toteuttamiseen. Kasvattajan herkyys, asenteet ja oma esimerkki kestävän kehityksen edistämisessä ovat merkityksellisiä asioita.

Yleistavoitteena on antaa esikoululaiselle kokemuksia liikunnasta ja pohtia liikkumisen merkitystä hyvinvointiin ja terveyteen. Lapselle annetaan mahdollisuuksia motoristen, sosiaalisten ja havaintomotoristen taitojen kehittymiselle. Tutustumme yhdessä terveelliseen ruokaan ja pohdimme sen merkitystä. Mietimme myös terveyden ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä ja ohjaamme lasta kohtuulliseen kulutukseen.

LIKKUMINEN

- Oppiminen liikunnan keinoin arjen eri tilanteissa
- Ohjattu- ja omaehtoinen liikkuminen sekä liikkuminen vapaa-ajalla
- Monipuolinen ja säännöllinen arjen motoristen perustaitojen harjoittelu (tasapaino, liikkuminen, välineenkäsittely)
- Hienomotoristentaiteiden harjaaminen (esim. napit, rusetti, vetoketju)
- Osallistumisen ja onnistumisen kokemuksien antaminen kaikille lapsille, yhdessä toimimisen taidot
- Lapsen hyvinvoinnin tukeminen

RUOKA JA KULTTUURI

- Ruokailutilanteet ovat terveyttä edistävän syömisestä ja ruokailuun liittyvän sosiaalisen oppimisen ympäristö
- Suomalainen ruoka- ja tapakulttuuri huomioiden lapsiryhmän eri kulttuuriperinteet
- Tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa ja pohditaan kohtuullista kuluttamista kestävästä kehityksen näkökulmasta

TERVEYS JA HYVINVOINTI

- Opetellaan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys (fyysinen terveys ja mielen hyvinvointi)
- Harjoitellaan kaveruutta ja toisten huomioonottamista sekä tunteiden tunnistamista arjen keskellä
- Opetellaan hygieniaan liittyviä perustaitoja

TURVALLISUUS

- Lapset saavat tietoa oikeudesta turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. kiusaamisen ennaltaehkäisy-suunnitelma
- Havainnoidaan arjen ympäristöön liittyviä fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä vaaratilanteita
- Annetaan lapselle valmiuksia pyytää ja hankkia apua
- Harjoitellaan liikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallisuutta toimintateknologisissa ympäristöissä

17. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja opetussuunnitelman perusteiden mukaisia yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen avulla tuetaan kaksi- ja monikielisten lasten eri kielellisiä taitoja. Esiopetuksessa laaditaan S2-opetukseen suunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa. Erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen huomiointi tapahtuu esiopetuksen arjessa, päivittäisissä tilanteissa yhdessä muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Kasvattajien tehtävänä on vahvistaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä ryhmässä sekä luoda kielellisesti rikas oppimisympäristö. Tarvittaessa vanhempien kanssa neuvotteluissa käytetään tulkkipalveluita.

Saamenkieliset lapset

Saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamenkielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuurista.

Romaninkieliset lapset

Romanilasten esiopetuksessa huomioidaan kulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoutta.

Viittomakieliset lapset

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutuu esiopetusryhmässä. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä sekä erilaisissa kieliympäristöissä. Viittomakielisellä lapsella on lakisääteinen oikeus tulkkipalveluun.

Vieraskieliset ja monikieliset lapset

Esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa ja kehittää lasten kielitaitoa niin, että lapsi pystyy toimimaan suomenkielisessä ympäristössä. Lapsen äidinkielen, kulttuurin ja identiteetin kunnioittaminen mahdollistaa lapsen terveen itsetunnon kehittymisen. Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon, identiteetin sekä itsetunnon kehittymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielinen esiopetus toteutuu lähikunnassa yksityisten palveluntuottajien toimesta.

18. Miksi ja ketä varten pedagogista dokumentointia?

Lasta varten

- Lapsen ja oppimisen näkyväksi tekeminen.
- Kun tuodaan lasta ja hänen töitään esille, ne tulevat merkityksellisiksi ja sitä kautta osoitetaan arvostusta lapselle ja hänen tekemiselleen.
- Dokumentointi tuo lapsen historian ja oppimisen näkyväksi: voidaan muistella menneitä tapahtumia sekä oppimisen ja kasvun kaarta.
- Dokumentointi on lapselle kertomisen väline.
- Lapsen osallisuus dokumentointiin --> dokumentoinnin kautta mahdollisuus tuoda omia ajatuksiaan ja näkemyksiään ilmi, vaikuttaa toiminnan suunnitteluun.
- Prosessien yhteinen dokumentointi lasten ja aikuisten kesken --> mitä tapahtui, miten tästä eteenpäin, toiminnan yhteinen suunnittelu.
- Lapsi oppii myös itse dokumentoimalla (ei vain lopputuloksen tallentamista).
- Dokumentoinnin kautta lapsi ja hänen oma toimintansa tulee näkyväksi myös lapselle itselleen.

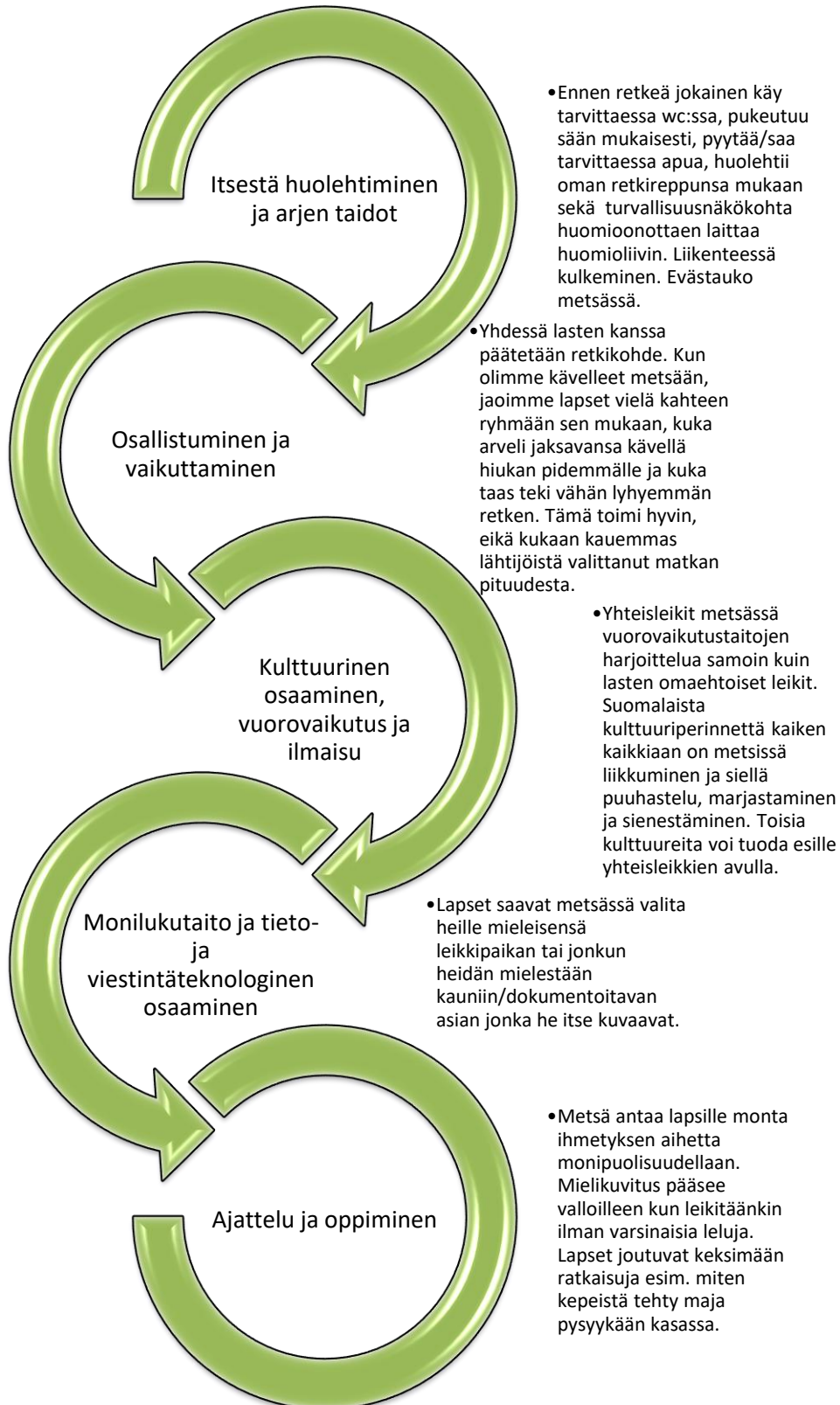
Huoltajaa varten

- Dokumentointi tekee lapsen, esiopetuksessa tapahtuvan toiminnan ja oppimisen näkyväksi huoltajille.
- Toiminnan näkyväksi tekeminen ja sitä kautta ovien avaaminen perheille: mitä päivän aikana oikeasti tapahtuu, mitä lapsi tekee, miten toimii, mitä oppii.
- Mahdollistaa esiopetuspäivästä keskustelun dokumentoinnin kautta lapsen kanssa.
- Kun on käsitystä toiminnan sisällöstä, on mahdollista osallistua suunnitteluun ja arviointiin.

Työntekijää ja tiimiä varten

- Lapsen, lapsen oppimisen, monipuolisen arjen ja oman toiminnan tekeminen näkyväksi.
- Lapsesta lähtevän toiminnan vertaaminen esiopetussuunnitelmaan: mitä tapahtui, mitä opittiin, mitä kaikkea prosessi piti sisällään, mihin täytyy jatkossa kiinnittää huomionsa. Kehkeytyvä toiminta.
- Lapselle mahdollisuus dokumentoida toimintaa: kasvattaja pääsee sitä kautta paremmin lapsen ajatusmaailmaan ja lähtökohtiin.
- Dokumentointi helpottaa esiopetuksen oppimissuunnitelmien päivytystä.
- Oman työn tekemistä varten: oman toiminnan arviointi ja kehittäminen.
- Dokumentoinnin kautta suunnittelun, oppimisympäristöjen muokkaamiseen ja tiimin toiminnan kehittämiseen.

Miten laaja-alainen osaaminen näkyy esioppilaiden metsäretkellä:

Tenavien kauppaleikki

Tenavien kauppaleikki lähti syntymään lasten toiveesta rahasta kauppaleikistä ja kassakoneesta . Dinosaurusmaailman paikalle lähtikin syntymään kaikkien yhteisellä panostuksella upea kauppa.

Lapset alkoivat suunnitella kauppaleikkiä - mitä kaikkea siellä tarvittaisiin. Ensiksi piti tietysti keksiä kaupalle nimi. Äänestyksen suoritti yksi lapsista ja K-kauppa vei voiton!

Lapset askartelivat kauppaan monenlaisia asioita mm. jäätelötikkuja-niihin harjoitelimme numeromerkki-lukumäärää. Lapset toivat kotoaan perheiden avustuksella tyhjiä

pakkauksia kauppaleikkiin, joita he hinnoittelivat 1-5€, oman harkinnan mukaan. Lahjoitushinnoittelukone sai käydä kuumana ja nyt oli oiva tilaisuus harjoitella rahan käyttöä, kun kävi ostoksilla Tenavien K-kaupassa.

Kauppaleikin pystyttämiseen saimme myös apua K-kauppiaalta. Hän lahjoitti viirejä, plussapalloja yms. kauppaleikkiin. Askartelimme lasten kanssa yhteisen kiitoskortin kauppiaalle.

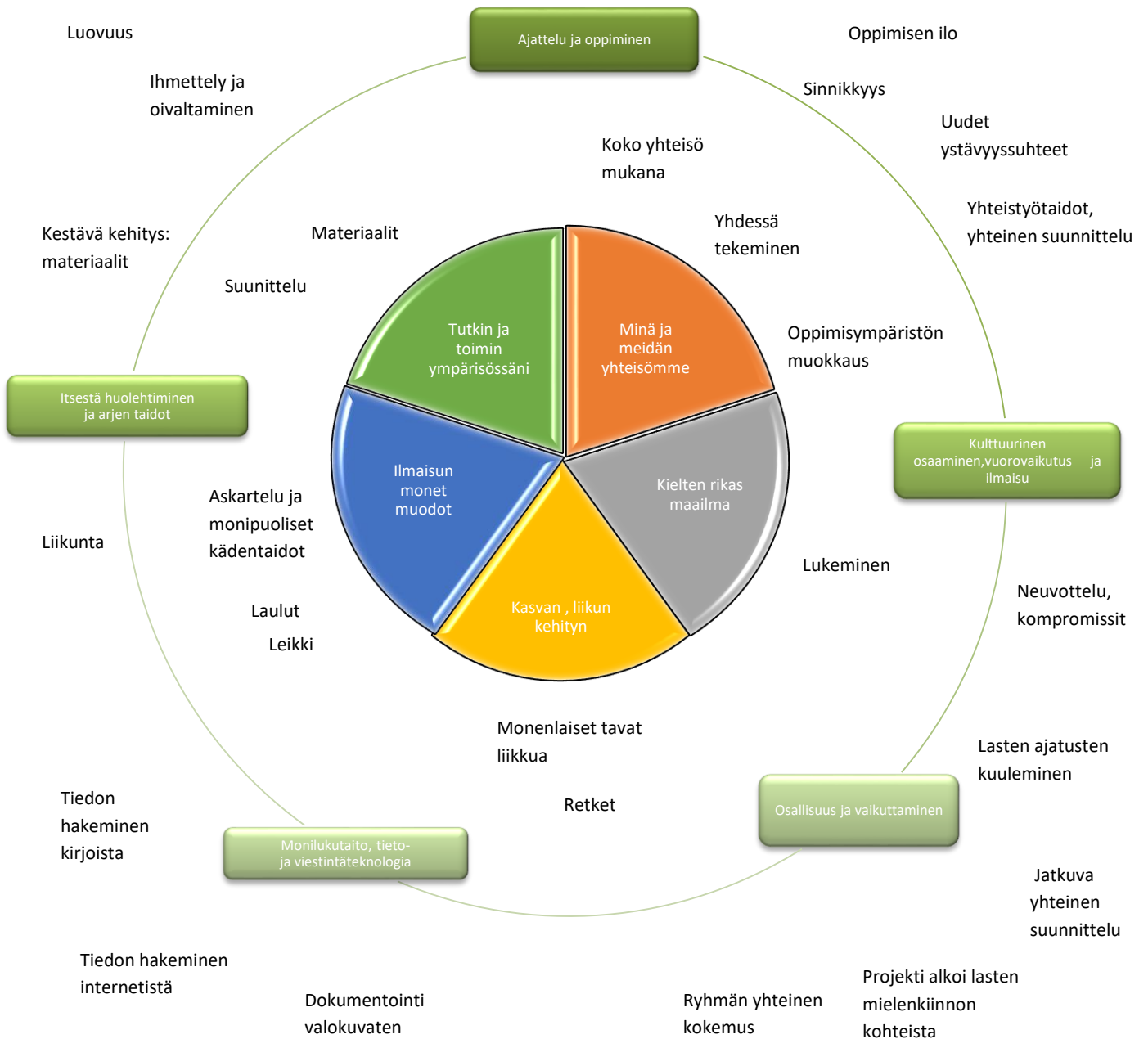
Ennen leikin aukeamista piti sopia tietenkin yhteiset säännöt kauppaleikkiin jotta meillä kaikilla olisi mukavat leikit yhdessä. Käyttäytyminen kaupassa ja rahojen tallessapitäminen olivat lapsille tärkeitä sääntöjä.

Avasimme kaupan leikkaamalla avajaisnauhan juhlallisesti poikki. Avajaisissa oli tarjolla myös maistiaisja. Ja innokkaita kauppiaita ja ostajia riitti!

Jotta kaupankäynti onnistuisi piti avata pankki! Rahan sieltä sai allekirjoittamalla pankki-kirjaan. Oli mukavaa käydä ostamassa K-kaupasta tarvikkeita ja mennä kotileikkiin valmistamaan ruokia. Myös erilaisia automaatteja valmistui kaupan kylkeen, kuten limuautomaatti ja tölkkiautomaatti. Vastuullisina kierrättäjinä piti kaupassa olla myös pullonpalautuspiste!

Kauppaleikki avattuna esiopetussuunnitelman termein:

19. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin ja lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Kolmiportaisen tuen muodot ovat **yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki**. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeiden mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena kuin se arvioidaan tarpeelliseksi. Näistä saa kerrallaan yhden tasoista tukea. Tuen järjestämistä ohjaavana periaatteena Hattulassa korostuu ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tunnistaminen. Mitä aikaisemmin lapsi saa tukea, sitä paremmin pystytään vastaamaan lapsen tuen tarpeisiin. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on huoltajien ja esiopetushenkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu, tiivis yhteistyö ja lapsesta saatu aiempi tieto ennen esiopetusvuotta toteutuneesta varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta sekä mahdollisista tutkimuspalautteista. Tuen tehtävänä on auttaa lasta oppimisessa sekä tarttua matalalla kynnyksellä perheiden tuen tarpeisiin ja näin ennaltaehkäistä mahdollisten ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kun lapsen tuen tarve on tiedossa ennen esiopetuksen alkamista, tämä huomioidaan lapsen sijoittamisessa esiopetukseen. Jos lapsen tuen tarve ilmenee esiopetusvuoden aikana, tuki järjestetään joustavasti lapsen omaan esiopetusryhmään. Hattulassa järjestetään lapsen esiopetus ja päivähoido samassa yksikössä. Ratkaisulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja esiopetuspäivää.

Keskeistä on huolen puheeksi ottaminen huoltajien kanssa ja tukitoimien aloittaminen heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarvetta arvioidessa ensimmäisenä tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä ja niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta pohditaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle sopivampia pedagogisia ratkaisuja. Välittömiä tukitoimia ovat oppimisympäristöihin vaikuttavat ratkaisut (R-opetus, kuvatuki, pienryhmä, yksilöllinen ohjaus), ennaltaehkäisevät ratkaisut (esim. Vuorovaikutusleikki, Askeleittain) ja yhteisölliset ratkaisut (painopiste sosiaalisissa/tunnetaidoissa).

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Lapsen myönteistä käsitystä itsestään ja ryhmän jäsenenä tuetaan ja vahvistetaan positiivisen palautteen kautta.

Varhaiserityisopettajan (VEO) tehtävänä on ohjata esiopetuksen henkilöstöä ja lapsen vanhempia lapsen tuen tarpeeseen liittyvissä asioissa säännöllisesti. Hän havainnoi, suunnittelee ja arvioi tuen tarvetta yhteistyössä huoltajien ja esiopetustiimin kanssa ja ohjaa lapsen tarvittaessa lisätutkimuksiin. Lapsen tuen tarpeen järjestämisessä teemme moniammatillista yhteistyötä. Yhteistyöhön osallistuvat asiantuntijat harkitaan aina tapauskohtaisesti yhdessä huoltajan kanssa. Huoltajille annetaan kaikki lasta koskeva tieto lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajia tiedotetaan, etteivät he tai lapsi voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun. Yksilöllisen oppilashuollon tuki perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (kts. Oppilashuoltosuunnitelma, LIITE 5). Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen varmistetaan tuen jatkuvuus kouluun tiedonsiirrolla Hattulan nivelvaiheprosessin mukaisesti.

Virallinen siirto eri tuen muotoihin päätetään moniammatillisessa pedagogisessa tiimissä syksyisin, johon osallistuvat pedagoginen esimies, ryhmän esiopettaja, VEO sekä koulupsykologi. Myöhemmin tapahtuvissa

siirroissa palaveriin kutsutaan koulupsykologi tai vähintään konsultoidaan häntä puhelimitse huoltajan luvalla.

19.1. Yleinen tuki

Yleinen tuki on kaikille lapsille annettavaa tukea. Tarvittaessa kaikilla lapsilla on mahdollisuus saada yksilöllistä ohjausta ja tukea omiin kasvuun ja kehityksen tarpeisiin. Tukea annetaan heti tarpeen ilmetessä, eikä sen aloittaminen vaadi tutkimuksia tai päätöksiä vaan ne kirjataan LEOPS suunnitelmaan. Tuen tarpeita ilmetessä lapselle annetaan kolmen kuukauden vahvaa yleistä tukea ennen tehostettuun tukeen siirtymistä.

Vaikeuksia ennaltaehkäistään esimerkiksi erilaisilla työtavoilla, pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla ja esiopetushenkilöstön yhteistyöllä.

Yleinen tuki perustuu esiopetusryhmän laadukkaaseen peruspedagogiikkaan, jossa lasten vahvuudet hyödynnetään yhteiseksi oppimiseksi ja tekemisen iloksi. Arjen strukturointi, lapsen kasvua ja oppimista tukeva pienryhmätoiminta ja arjen käytäntöjen jatkuva arviointi luovat lapsen oppimiselle selkeät edellytykset ja mahdollistavat lasten kasvun vertaisryhmässä.

19.2. Tehostettu tuki

Lapselle, jolle vahva yleinen tuki ei ole riittävää, annetaan tehostettua tukea niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Tehostettu tuki on luonteeltaan voimakkaampaa yksilöllisempää, suunnitelmallisempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee tällöin oppimisensa tueksi joko säännöllisiä tai samanaikaisesti useita tukimuotoja.

Tuen aloittaminen perustuu **pedagogiseen arvioon**, jossa kuvataan lapsen oppimisen kokonaistilanne, lapsen saama yleinen tuki ja sen vaikutus, lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä arvio siitä millaisilla pedagogisilla ratkaisuilla tai oppimisympäristön ratkaisuilla ym. tukitoimilla lasta voidaan tukea. Tehostettuun tukeen siirtäminen tapahtuu aina moniammatillisessa työryhmässä, johon kuuluu huoltajat, esiopettaja, VEO sekä koulupsykologi sekä mahdolliset muut lapsen asioissa toimivat asiantuntijat.

Tehostettua tukea annetaan **tehostetun tuen suunnitelman** mukaisesti, johon kirjataan lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteet, tarvittavat opetusjärjestelyt sekä konkreettisesti lapsen tarvitsema tuki ja ohjaus.

Suunnitelmaan kirjataan myös mahdolliset ryhmän toimintaan tehtävät muutokset, vastuut ja työnjako tukitoimien järjestämisessä. Tehostetun tuen suunnitelman toteutumista arvioidaan ja sitä tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran toimintakaudella.

Tehostettu tuki toteutuu pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä. Tehostetussa tuessa lapselle suunnattu toiminta on kuntouttavaa. Mikäli lapsen tehostetun tuen tarve päättyy, käsitellään lapsen siirtyminen yleisen tuen piiriin samalla moniammatillisella kokoonpanolla kuin tehostetun tuen suunnitelma on laadittu.

19.3. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille joiden kasvun, kehittymisen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen eivät muuten riittävästi toteudu (esimerkiksi vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan syyn vuoksi). Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea edistämällä oppimisedellytyksiä. Erityisen tuen lapsen tulee kokea oppimisen ja onnistumisen iloa motivoivan ja itsetuntoa vahvistavan ohjauksen sekä opetuksen kautta.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta ja tukimuodoista. Erityisen tuen toteuttamisessa on mukana varhaiserityisopettaja. Lapsen tukena käytetään oppimista tukevia erityispedagogisia ratkaisuja sekä työtapoja, tiivistä yksilöllistä tukea ja ohjausta. Muita erityiseen tukeen oikeuttavia liittyviä ratkaisuja voi olla yksilökohtainen oppilashuolto, tulkkaus- ja avustajapalveluja sekä erityiset apuvälineet. Lapsen apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Erityisessä tuessa korostuu moniammatillinen yhteistyö lasta kuntouttavien tahojen kanssa.

Erityisen tukeen siirtyminen tapahtuu **pedagogisen selvityksen** avulla, jolla haetaan **erityisen tuen päätös**. Pedagogisessa selvityksessä kuvataan lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta, arvio tehostetun tuen riittävydestä, lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä arvio millaisilla pedagogisilla ja oppimisympäristöön liittyvillä ratkaisuilla (tai muilla tukitoimilla) lasta voidaan tukea. Lisäksi siinä arvioidaan erityisen tuen tarve. Huoltajien, esiopetuksen, VEON näkemyksen lisäksi erityisen tuen päätös

perustuu psykologiseen tai lääketieteelliseen lausuntoon. Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä kuullaan aina lapsen huoltajaa. Erityisen tuen päätöksen tekee Hattulassa sivistysjohtaja pedagogisen selvityksen perusteella. Erityisen tuen tarvetta tulee tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa tekemällä uusi pedagoginen selvitys tai arvioida vähintään kerran toimintakaudella. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta sivistysjohtajan tehdä viranhaltijapäätös.

Lapsen erityisestä tuesta on voitu päättää jo ennen esiopetusta tai siitä päätetään esiopetusvuoden aikana. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja tehostetun tuen antamista, mikäli psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma laaditaan jokaiselle erityisen tuen piiriin kuuluvalla lapselle. HOJKS laaditaan pedagogiseen selvitykseen perustuen ja sen laatimisesta vastaa varhaiserityisopettaja. HOJKS tehdään moniammatillisessa yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, lapsen huoltajien, VEO:n, tutkimuksiin ja kuntoutukseen osallistuvien työntekijöiden kanssa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsemat konkreettiset tukitoimet, vastuut ja työnjako sekä arviointi ja seuranta. HOJKS:ssa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Suunnitelma tarkistetaan aina tuentarpeen ja opetuksen tavoitteiden muuttuessa, niin että se vastaa lapsen sen hetkisiä tuen tarpeita. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, tehdään pedagoginen selvitys yhteistyössä esiopettajan, VEO:n ja lapsen huoltajien sekä tarvittaessa muiden tahojen kanssa. Erityisen tuen päättymisestä tekee sivistysjohtaja viranhaltijapäätöksen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat lapset

Mikäli perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen oppimisvaikeuksien, kehitysviivästymän, vamman tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle voi kestää yhden tai kaksi vuotta. Tavoitteena on lapsen valmiuksien tukeminen, jotta hän pärjäisi opiskelusta perusopetuksessa mahdollisimman hyvin. Aloite pidennetystä oppivelvollisuudesta tulee lasta tutkivalta sekä hoitovastuussa olevalta taholta ja huoltajilta. Esiopetuksen aika, opetuksen järjestämispaiikka, perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan moniammatillisessa yhteistyössä huoltajien, esiopetuksen, koulupsykologin ja kuntouttavien tai tutkivan tahon kanssa.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Pidennetyn oppivelvollisuuden lapset ovat aina erityisessä tuessa ja heille laaditaan HOJKS.

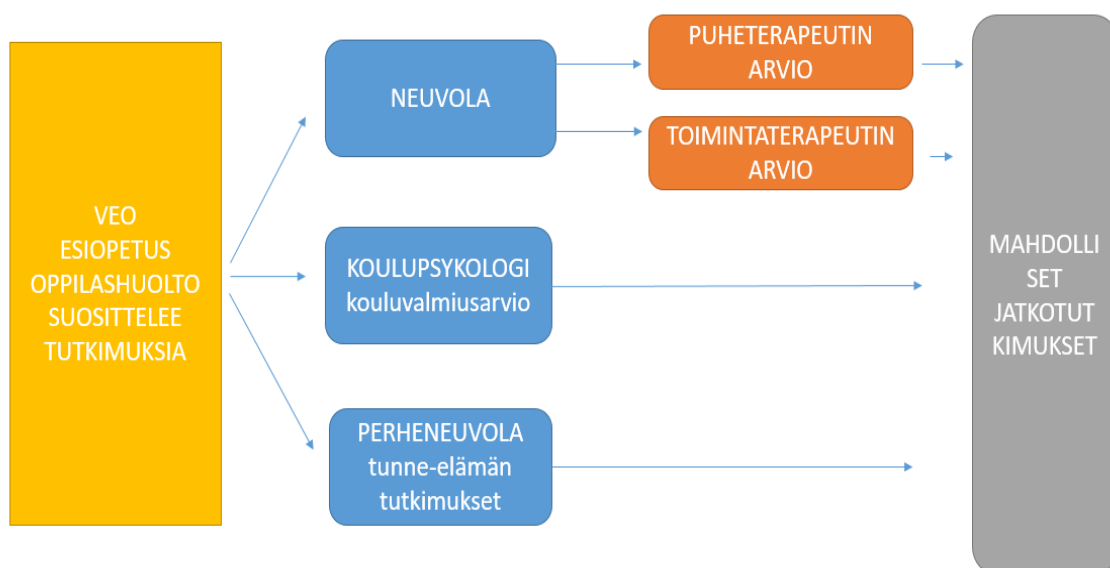

Päätöksen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ottamisesta tekee Hattulassa sivistysjohtaja. Erityisen tuen päätöksessä päätetään lapsen esiopetuspaikasta tai muusta opetuksen järjestämispaikasta sekä mahdollisista avustaja- tai tulkitsemispalveluista. Hakemuksen perusteeksi tarvitaan psykologin tai lääkärin lausunto, missä selvästi todetaan lapsen kuuluvan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella tavalla:

1. Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta. Tämän jälkeen hän jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa jonka jälkeen aloittaa perusopetuksen.
2. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
3. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin, eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta tehdään erillinen hallintopäätös.

KUNTOUTUKSEN POLKU HATTULASSA

Yleinen tuki

- Lapselle laaditaan esiopetussuunnitelma
- Lasta osallistava peruspedagogiikka. Lapsen havainnointi, dokumentointi ja arviointi. Suomi toisena kielenä kartoitus ja tuki (S2).
- Pienryhmätoiminta
- Strukturoitu arki, kuvatuki
- Lapsen kognitiivisen oppimisen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen
- Leikin tukeminen, ohjaaminen
- Kasvattajan aktiivinen ja sensitiivinen vuorovaikutus
- Monipuolinen oppimisympäristö, toiminnallisuus
- R-opetus
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointi

Tehostettu tuki

- Lapsen haasteet on tunnistettu. Lapsen tuen tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa ja tukitoimet kirjataan tehostetun tuen suunnitelmaan
- Yksilöllinen tuki ja pienryhmätuki
- Varhaiserityisopettajan tuki, moniammatillinen yhteistyö, avustajapalvelut
- Viittomien ja kuvien käyttö sekä erilaiset erityispedagogiset menetelmät
- Oppimisympäristöihin, henkilöstömitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut

Eriytynen tuki

- Lapsen tuen tarve on tutkittu. Lapselle laaditaan pedagoginen selvitys ja HOJKS
- Varhaiserityisopettajan vahva tuki
- Lapsen yksilöllinen tuki ja ohjaus
- Tiivis yhteistyö perheen ja kuntouttavien tahojen kanssa
- Erityispedagogiset menetelmien käyttö
- Apuvälineiden ja tulkkaukspalveluiden käyttö

19.4. Lapset puheeksi

Lapsen asioista voidaan keskustella Lapset puheeksi- menetelmän avulla. Keskustelun tavoitteena on tukea lapsen arkielämän sujumista ja tukea lapsen kehitystä ja pärjävyyttä arjessa sekä tunnistaa lapsen vahvuuksia. Tavoitteena on myös tukea vanhemmuutta ennaltaehkäisten ylisukupolvisia ongelmia.

Lapset puheeksi keskusteluissa suunnitellaan ja mietitään konkreettista apua sekä lasta suojaavia arkisia tekijöitä yhdessä perheen kanssa. Näin pystytään jo varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäistä mahdollisten ongelmien kasaantumisen.

Lasta suojaavia tekijöitä ovat sujuva arki, hyvä suhde läheisiin sekä kavereihin, ilon ja onnistumisen kokemukset, lasten reaktioiden ymmärtäminen sekä johdonmukainen vanhemmuus. Keskustelu sisältää 1-2 tapaamiskertaa, joissa keskustellaan yhdessä lapsesta, haavoittuvuuksista ja mietitään ratkaisuja lapsen tukemiseksi. Tarvittaessa lapsen tarvitessa lisätukea järjestetään neuvonpito verkostopalaveri. Neuvonpidossa sovitaan perheen, lähiverkoston sekä viranomaisverkoston kanssa konkreettisia ja käytännönläheisiä tukikeinoja perheen arkeen. Lapset puheeksi on toiminnallinen menetelmä, jossa eri toimijat sitoutuvat tukemaan konkreettisin keinoin lapsen arkea.

Hauskuutta

Arvostusta

Turvallisuutta

Tunteiden käsittelyä

Uskoa omaan itseensä

Lapsilähtöisyyttä

Arvokasta arkea

